ה מקלה 107

אוניברסיטת תל-אביב 91

אלע ווערק
פון
אברהם רייזן
אין 12 בענדער

יובילעאום אויסגאבע

דריטע אויפלאגע.

אברהם רייזן.

עלפטער באנד:

ליעדער.

ארויסגעגעבן פון פערלאג „אידיש"
1917 ניו־יארק, תרע"ז

Copyright 1918
by
JEWISH BOOK AGENCY, INC.

I.

די גראהע נויס.

מיין שפיעלען

1.

אויף א קליין צעבראכען פיעדעל
האב איך אבגעשפיעלט מיין וועלט.
און דערמאהן איך יעצט דאס שפיעלען,
לויפט מיין זעעלע דורך א קעלט.

ס'ווייגען ביטערליך די טענער,
ס'קלינגט אין ד'אוירען נויט־מוזיק,
און עס הערט זיך א בעווייגען
אויפ'ן קבר פון דעם גליק...

2.

כ'חאב דאס לעבען אויף דער פיעדעל
פאר דער נויט געשפיעלט קאנצערט,
און די נויט האט אפלאדירט מיר,
און מיט גרוים געפיהל געהערט.

און זי האט מיר רייך בעשאנקען,
ווי ס'ערלויבט נאר איהר פערמעג:
האט מיט דערנער אויסגעשאטען,
אויסגעשפרייט מיין לעבענס וועג.

שוער

א, מענשען אהער,
דער וואָגען איז שוער
איך קען מעהר ניט פיהרען,
א, נעהמט וואָס אראָפּ,
אביסעל, א טראָפּ,
די משא — ניט שפּירען!

דער וואָגען געפּאקט
און זאמדיג דער טראקט —
עס ברעכען די גליערער;
א, נעהמט זיי אוועק
די פּעקלעך און פּעק —
איך פּאל באלד אנידער!

דאָס אייביגע ליעד.

וואָס שאף איך, וואָס זינג איך?
מיין חבר, דו פרעגסט —
כ'מאך נייע נגונים
צום אייביגען טעקסט.

„בזיעת אפיך" —
איך פיהל עס און ווייס —
„דיין ברויט זאָלסטו עסען
מיט בלוטיגען שווייס".

„זאָלסט שטענדיג זיך מיהען
אין גאָס און אין שטוב,
„ער שובך" — ביז וואָנען
וועסט קומען אין גרוב".

די תורה, מיין חבר,
הויבט אָן זיך דערמיט,
און ס'נעהמט גאָר קיין ענדע
ס'פערשאָלטענע ליעד....

אַרימעם לעבען ...

אַרימעם לעבען ! נאָר שטענדיג זיך מאטערן,
שטענדיג צו לעבען אין נויט:
פּוחות די יונגע, די פרישע צו פּטר'ן,
זוכענדיג — טרוקענעם ברויט !

וואָגלעז און וואַנדערן ! וואו טאָגען ניט נעכטיגעז,
נעכטיגען ניט, וואו געטאָגט !
הערען דאָס שפּעטען פון בייז־נידערטרעכטיגעז,
שווייגען — קיין וואָרט נישט געזאָגט !

בוקען זיך, בייגען זיך נידעריג, נידעריג,
ברעכען דעם קערפּער אויף האלב:
רעדען תחנונים און וויינענדיג, ציטעריג,
בעטען ביין גאָלדענעם קאלב !...

שטיקען פערלאָנגען און שטרעבונגען קראפטיגע,
שטיקען און דריקען אין הארץ:
בלומען פון יוגענד, די פרישע, די זאפטיגע,
לאָזען צו טרעטען אויף שוואַרץ !...

צום העמעריל

אח, העמעריל, העמעריל, קלאפ!
שלאג שטארקער א צוויעק נאך א צוויעק!
קיין ברויט איז אין שטוב נישטא,
נאר צרות און לייד אהן אן עק!

אח, העמעריל, העמעריל, קלאפ!
דער זייגער—ער שלאגט שוין באלד צוועלף;
די אויגען זיי מאכען זיך צו —
גיעב כחות — א, גאטוניע העלף.

אח, העמעריל, העמדיל, קלאפ!
שלאג שטארקער די צוויעקעס, שלאג גיך,
ביז מארגען מוז פארטיג שוין זיין
דער גבירה'טעס טאכטערל'ס שיך!

אח העמעריל, העמעריל, קלאפ!
גיט גליטש פון מיין האנד זיך ארויס!
מיין אייגציגער שפּוזער ביזט דו,
פון הונגער אהן דיר געה איך אויס!...

שווארצע פרעק

(פאראדיע)

שווארצע פרעק און ווייסע קליידער,
יעדע פרוי — א ליעבעם וועזען,
רעסטאראנען און טעאטערס —
וואלטען טאלערס נאר געוועזען!

טאלערס אין די פוסטע טאשען,
וואלט איך אלץ געקענט געניסען,
אח צו זהען עם בלויז מיט ד'אויגען,
ווערט דאם הארץ צופלאצט, צוריסען!

כ'וועל צוריק אהיים ענטלויפען,
וואו די קליינע שטיבלעך שטעהען,
וואו די וויבלעך טראגען הייבלעך,
און די קינדער באדווים געהען.

כ'וועל צוריק אהיים ענטלויפען,
וואו עם פאשע זיך די ציענען;
וואו דעם שענסטען, גרעסטען רעטאך
קען מען פאר א גראשען קריגען;

כ'וועל צוריק א היים ענטלויפען,
וואו עם קלאפען ניט קיין רעדער;
וואו פון הייזעל ביז צום קלייזעל,
געהט צו פום פאמעליך יעדער.

זיי געזונד, דו שטאַרט, דו טייוועל.
זאָל קיין גוטער דיך ניט קאָנען. —
כ'וועל צוריק אהיים ענטלויפען
און מיט טרערען דיך דערמאָנען.

אויף א קבר

קיינעם וועט זיין טויט נישט ריהרען,
קיינער וועט זיין טויט נישט שפירען:
שטיל וועט מען אוועק איהם פיהרען
אויפ'ן בית־הקברות פעלד.

שטיל וועט מען זיין ארון טראגען
אא קיין שבחים וועט מען זאגען.
קיינער וועט נישט ווייגען, קלאגען.
וואס איין ארעם־מענשעל פעהלט:

קיין מצבה אוו קיין זכר.
אז נעווענזען איז א הויכער
אוו א דארער, אוו א בלייבער
ארים מענשעל אויף דער וועלט...

אוו ווי לאנג האט ער נעליטען:
אוו ווי לאנג האט ער געשטריטען:
א, ער האט זיך דאך נעראננעלט.
ווי דער נרעסטער העלד!...

צו אַרימע יונגלעך

שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט אייך, פערגעסט אייער נויט,
נאָר בעט ביי די מאמעס קיין שטיקעלע ברויט;
די מאמעס זיי האָבען אין שטוב דאָרט נענוג:
וועט ס'לאטעט, וועט ס'וואשט דאָרט, וועט ס'זיצט ביי דער ווינ.
שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט אייך, אויף דרויסען איז פריי,
אָן — זעהט איחר, עס טראָגט זיך א פייגעל פערביי.

שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט אייך, פערטשעפּעט נאָר ניט
דעם אלטען רב בערעז, וואָס נעהט טריט ביי טריט.
א, זעהט איחר זיין בליק, ווי ער קוקט אזוי טריעב,
דאָס שפּיעל אייערס שטעכט איהם, ער האָט עס ניט ליעב.
דאָס לעבען דאָס האָרטע האָט האָרט איהם נעמאכט —
א, יונגעלעך ליעבע, פאר אייך ניט נעדאכט!

שפּיעלט יונגעלעך, שפּיעלט! נאָר אָחן טומעל, אָחן האסט,
נאָר שפּיעלט אייך אזוי ווי פאר ארעמע פאסט!
און שפּיעלט איהר אין פערדלעך, טא שמייסט ניט דאָס פערד:
עס וועט איהם איין אמת'ער פערד זיין בעשערט:
עס וועט איהם דאָס לעבען נאָך נעמען אין שפּאָן,
א, שמייסט איהם ניט קינדער, א שוינט איהם ביז דאָן!...

מאי-קא משמע-לן?...

1.

מאי קא משמע־לן דער רעגען?
וואס־זשע לאזט ער מיר צו הערען? —
זיינע טראפענס אויף די שויבען
קויקלען זיך, ווי טריעבע טרעהרען.
און די שטיוועל איז צוריסען,
און עס ווערט אין גאס א בלאטע;
באלד ווען אויך דער ווינטער קומען —
כ'האב קיין ווארעמע קאפאטע...

. . . . . .

2.

מאי קא משמע לן דאס ליכטעל?
וואס'זשע לאזט עס מיר צו הערען?
ס'קאפעט און עס טריעפט איהר חלב
און ס'ווען באלד פון איהר נישט ווערען.
אזוי צאנק איך דא אין קלייזעל,
ווי א ליכטעל, שוואך און טונקעל,
ביז איך וועל אזוי מיר אויסגעהן
אין דער שטיל, אין מזרח־ווינקעל...

. . . . . .

3.

מאי קא משמע לן דער זייגער?
וואס'וואט לאזט ער מיר צו הערעז.
מיט זיין נעלבען ציפער־בלעטיל,
מיט זיין קלינגען. מיט זיין שווערעז?

ס'איז אן אנגעשטעלטע כלי,
ס'האט קיין לעבעז. קיין נעפיהלעז.
קומט די שעה. דא מוז ער שלאגעז.
אהז זיין רצוז. אהז זיין ווילעז...

. . . . . .

4.

מאי קא משמע לן מיין לעבעז?
וואס'וואט לאזט עס מיר צו הערעז?
פוילעז. וועלקעז אין דער יוגענד.
פאר דער צייט פערעלטערט ווערעז.
עסעז „טעג" אוז שלינגעז טרערעז.
שלאפעז אויפ'ן פויסט דעם הארטעז.
טוידטעז דא די „עולם־הזה"
אוז אויף עולם הבא ווארטעז...

אין א לאַנד

אין א לאַנד א ווייטען, ווייטען,
אַבנעשניטען פון דער וועלט,
אין א שטיבעלע אן ענגער —
שמאַכטען זיי פאר הונגער, קעלט...

אַלע קליידער — שוין צוריסען
אוּן דאָס לעצטע העמד צופליקט,
אוּן די באַקען איינגעשרומפען
פון דעם הונגער וואָס זיי דריקט.

שווייגען אַלע — אוּן די אויגען
קוקען ערנעץ בלינד אוּן שטאַר;
אויף די פּנים'ער פערנליווערט
ליגט א פּחד אוּן א צער.

שווייגען אַלע — ביז זיי פאַלען
אוּן זיי שרייען בלויז פון שלאַף,
ווי זיי וואַלטען אין דעם חלום
פון דער וועלט נעזעהן דעם סוף.

אייגער בלויז קען דאָרט ניט שלאַפען
אוּן ער שטעהט אוּן וואַרט שוין לאַנג...
אין זיין הארץ האָט נאָך די חאַפנונג
ניט געענדיגט איהר געזאַנג...

און ער האלט די אויגען אפען,
קוקט אין פענסטער׳ל ארויס,
און ער זעהט א ים א בריטען
און א שיף — זי שווימט פאראויס!

ס׳קומט די שיף פון ווייטע לענדער
צו בעפרייען זיי פון נויט,
און די שיף איז אנגעלאדען
אי מיט קלייד׳ער, אי מיט ברויט...

די מאטראזען אייל׳ען, אייל׳ען...
און דער גוטער קאפיטאן
טרייבט די שיף אלץ פארווערטס, פארווערטס
ווי פיעל׳ קראפט ס׳איז נאר פארצן!

„העי מאטראזען, ניכער!" הערט ער
ווי דער קאפיטאן ער שרייט...
און די שיף זי יאגט אלץ שנעלער
און די שיף איז שוין ניט ווייט.

ביז ער איז צו לעצט געפאלען
און איז איינגעשלאפען טיף,
און מיט צוגעמאכטע אויגען
נאך געזעהן, ווי ס׳שווימט די שיף...

דער גמרא ניגון

וואס'זשע קלאַנגסטו ביי דער גמרא,
קלויזניק בלאסער, קלויזניק ליעבער,
און דיין ווייגענדיגער ניגון
אין מיין הארצען גענט אריבער:

און מיין אויג איז פייכט געוואָרען,
מיט א טרער איז עם פערלאָפען.
קלויזניק בלאסער, קלויזניק ליעבער,
זאג וואס האָט מיט דיר געטראָפען?

צי דו בענגסט א היים נאך דייגע
טאטע, מאמע, שוועסטער, ברידער,
וואס אהן זיי ביזטו געבליבען,
ווי א שיפעל אהן א רודער.

אדער אויפ'ן „טאג" ביי לייב'ען
ביזט א לאנגע צייט געזעסען,
ביז מען האָט געזאגט: „גו בחור,
נעם די קוואַרט און וואש זיך עסען"?

אדער אפשר נלאט דו שעמסט זיך
עסען ברויט אויף פרעמדע טישען
און מיט בלוט, מיט הייסע טרערען
שלינגסט אראָפ דו יעדער ביסען?

אַדער ס׳פּעהלט דיר אויס א „מאַנטאַנ"
אוו עס האָט דיר שוין געטראָפען
ניט איינמאָל זיך לעגען הונגריג
אויף דער ארטער באנק אוו שלאָפען?

אוו דו האָסט זיך איצט דערמאָנט אלץ
אוו דו קענסט עס ניט פערטראָגען.
אוו ביי רבא׳ן, ביי רב פּפּא׳ן
ווילסטו איצט דיין וועה אויסקלאָגען.

העב׳זשע העכער אויף דעם ניגון
שטאַרקער, העכער דרעה די טרעלען:
ביי די הייליגע נגונים
דאַרף זיך עסען גאָר ניט וועלען...

נאכט און קאלט...

נאכט און קאלט. דאס קליינע שטיבעל
קוקט וו' א גרויסער קבר אויס,
און דאס ארימע געזינדעל
קען פון דארטען ניט אדויס.

און די שויבען פון די פענסטער
קוקען אזוי שטאר און ווילד,
ווי די אויגען פון געשטארב'נע — —
דרויסען שפיעלט דער ווינד אזן שפיעלט.

ס'שפיעלט דער ווינד א מתים־נגון
הינטער שטיבעל אויף דער גאס,
אזן די מתים אין דעם שטיבעל
חארכען צו אזן צער, אזן כעס...

די פרוי

אויף א שמאלען הויפ'ל,
וואו עס שוועבט די נויט,
שטעהט די שווארצע מטה,
אוז פערצעהלט פון טויט.

וועי עס גענט פאראיבער
שטעלט זיך פלוצים אב,
אוז די הענד פערבראכט ער
שאקעלט מיט'ן קאפ.

אוז פון שטיבעל רייסט זיך
יאמער אוז געשרעה,
ס'נעהמט אדורך די זעלע
מיט א ווילדען וועה!

אוז די וויבער — שבנה'ס —
קומען זיך צונויף,
אוז די קוואלען טרערען
עפענען זיך אויף.

איינע ווייגט אוז טענה'ט:
„זאלסט א מליצה זיין
כ'האב געוואוסט דיין לעבען —
פול מיט נויט אוז פיין.

פֿלעגסט מיר אויס דערצייהלען
דיינע צרות פּעק,
ווי עס איז דיין לעבען
טרויעריג אוועק:

ווי דו ביזט געוועזען
יונג א מאל און שיין,
נאר דו ביזט געוואקסען
עלענד און אליין,

וויל דיין ליעבע מוטער
איז געשטאָרבען יונג,
און דיין בייזע מוהמע
מיט איהר גלאטער צונג

פֿלעגט דיך זידלען, שילטען,
שלאָגען אפט מאל אויך;
פֿלעגסט עס שטיל פּערטראָגען;
ווייגען, נאר ניט הויך...

און ווי נאכדעם האסטו
חתונה געהאט
און פערוועלקט נעוואָרען,
ווי פון בוים א בלאט:

פריהער פון דער שווינער
און פון מאן דערנאך,
און פון אָרים לעבען,
און פון שווערען יאך:

און פון „האדעוואניע“ :
מאזלען, דיפטעריט...
און פון „יונגע“ קברים —
(שטארקער גאט, בעהיט !...)

פון דער שכנה'ס טענות,
פון איהר גלאטען מויל
יאמערען די וויבער,
ווינען אויפ'ן קול...

א, די קלוגע שכנה
האט זיי אוים געזאגט
דאס, וואס טיעף אין הארצען,
יעדע פון זיי טראגט...

און די טרערען פאלען,
גיעסען זיך אראפ
אויפ'ן קאלטען קערפער,
אויפ'ן טויטענם קאפ...

דער מענש

נעהט אריין אנ׳ארימאן
מיעד און איינגעבויגען.
שטעלט זיך שטיל אוועק ביי׳ן שוועל,
חייבט און וואַרפט די אויגען.

יערעם מענשליכעם נעפיהל
אין זיין אויג פערלאַשען.
אוון ער שטרעקט אויס שטום די האַנד,
בעטעלט שטום א גראַשען.

ס׳איז דער מענש! די קרוין דער וועלט,
ס׳העכסטע פון די בריות! —
זעהט, ווי ניעדעריג ער איז,
ווי נעמיין, ווי מאום!

קלייגע וועריס דאַרט אין דר׳ערד
זיינען זעלבסט זיך שפייזער,
אוון דער מענש, די קרוין, די קרוין,
בעטעלט אין די חייזער!..

אַרימע מענשען

אונזער שכל, אונזער חכמה,
אונ'זרע קלוגע, שארפע ווערטער,
חערט מען נישט אין קיין געזעלשאפט,
קלינגען נישט אין קיינע ערטער —

שטארבען אַב מיט אונז צוזאמען,—
שטאַרבען אַב מיט אונז, קבצנים,—
קיינער וויים פון אונזער שכל,
אוז מיר חיסע די נאַראַנים.

אונזער שיינקייט, גאָט'ס מתנה,
מערקט נישט קיינער, זעהט נישט קיינער,
ביז עס עסט אונז אויף דער דלות
אוז מיר בלייבען הויט אוז ביינער.

אוז דעריבער, אז מיר רייזען
לאַזען מיר אראַב דאָס פּנים,
אוז די ווערטער שטיל, געוואויגען,
ווי עס פּאסט פאר אונז, קבצנים.

אוז דעריבער, אז מיר שטארבען
מאכט מען נישט קיין גרויסען וועזען,
ווי א רויך ווערט גיך פערשוואונדען,
ווי נאר קיינמאל נישט געוועזען...

צו א ברודער

דער הימעל פערצערעגט,
די ווינדען — זיי בלאזען:
וואו ביזטו, מיין ברודער,
פערגעסען, פערלאזען?

וואו ביזטו פערוואָרפען,
אין וואס פאר א שטעדטיל?
צי האסטו א דירה,
צי האסטו א בעטיל?

איך זעה אויפ'ן הימעל
די וואלקען זיי שוועבען;
אוז זעה איך זיי שוועבען —
דאז וויים איך דיין לעבען.

עס דרינגען די קלאנגען
פון ווינד אין מיין אויער;
עס גיעסט זיך מיר, ברודער,
אין הארצען דיין טרויער...

ווינטער-ליעדער

1.

עס רוקט זיך דער ווינטער
אַריבער דער וועלט.
און שרעקט אַב דעם עולם
מיט ווינטען און קעלט.

און חיים דער סטאַליער
פֿאר שרעק איז נאָר טויט.
ער האַט אין דעם זומער
פֿיעל הייזער געבויט;

געמאכט זיי אי ווארים.
נעמאכט זיי אי פעסט.
עס זאָל צו זיי האַבען
קיין שליטה די פרעסט.

פֿערריכטען זיין הייזעל
האַט ער נאָר פֿערפֿעהלט.
אריין זאָל ניט קומען
די בעטערע קעלט.

דאָס דעכעל איז לעכער
האַט ער ניט פֿערדעקט.
ער האַט ניט אפילו
די שפֿאַלטען פֿערשטעקט.

אוי, אַרמער! דיין ארבייט
האָט אַלעם בעהיט
פון גרויזאמען ווינטער,
נאָר דיך אַליין — ניט!...

2.

און לייבעל דער שנוידער
— א יודעל קיין גבר —
אט ממש א לולב,
אזוי איז ער דאר!

און דארף ער ארויסגעהן
אין מארק, צי אין גאס,
פערשעלט ער דאס לעבעו
איז בייז און אין כעס.

ער חאט ניט ערווארטעט
דעם ווינטערס בעזוד,
עס פרעסט זיינע ליפען
א ביטערער פלוד...

געארבייט האט לייבע
ווי טאג אזוי נאכט, —
און האט דאך קיין בגד
צום ווינטער געמאכט!

ער חאט פון נאך פסח
ביז סוכות געגייחט,
איז ווארימע בגדים
פיעל מענשען בעקליידט.

נאר זיך עפעס מאכען.
ס'איז פשוט א שאנד!
האט ער ניט בעוויזען:
פערקויפט איז זיין האנד!

דאָס געבעט

עס הערט זיך דער דונער פון ווייטען,
עס בלענדט אין די אויגען דער בליץ: —
א, גאָט האָב רחמנות, די אַר'מע
פון בייזען נעוויטער בעשיץ.

וואָס ארבייטען שוואר אויף די פעלדער,
געפינען זיך ווייט פון דער חיים
און האָבען קיין ארט, וואו זיך שיצען,
קיין שייער, קיין דעכיל, קיין בוים!

וואָס זיינען אוועק אונטערוועגענס,
די פוהרען מיט משא פערלייגט
און ווייט אין פאר זיי נאָך א קרעטשמע,
און וועלען פון רעגען צואווייקט.

וואָס שטעהען אין מארק מיט די קוישען:
מיט עפּל, מיט גרינס און מיט ברויט —
און אלע, וואָס זענען איצט דרויסען,
וואָס טרייבט זיי דער הונגער און נויט.

און אלע וואָס זענען פערוואגלט,
וואָס האָבען קיין ווינקעלע ניט, —
די אלע פון בייזען נעוויטער
בעשירמע זיי, גאָט, און בעהיט!

דער אידישער אזרא

אלע אבענד קומט דאס מיידעל
צו דעם ברונעם שעפען וואסער:
זי בעגעגענט דאָרט א יונגעל,
יעדער אבענד ווערט ער בלאסער.
„זאג ווער ביזטו?" האט זי טרויעריג
איהם א מאל א פרעג געגעבען —
„דיין נעבורטסאָרט ווי‌ל איך וויסען,
וואו דו האסט פערבראכט דיין לעבען?"
און ער האט איהר שטיל נעענטפערט:
כ'בין פון עלענר, נויט א זינגער:
מיין נעבורטסאָרט איז די „ליטא",
וואו מען שטארבט אין נאס פון הונגער...

א געזינד זאלבע אכט.

א געזינד זאלבע אכט,
אוו בעטען נאר צוויי, —
אוו קומט אן די נאכט,
וואו שלאפען דאן זיי ?

דרייי מיט'ן טאטען,
אוו דרייי מיט דער מאמען —
העגטלאף אוו פיסלעף,
געפלאכטען צוזאמען.

אוו קומט אן די נאכט,
מ' דארף מאכען די בעטען,
דאן העבט אן די מוטער
דעם טויט אויף זיך בעטען.

זי מיינט מיט אנ'אמת, —
עס איז נישט קיין וואונדער :
אויף ענג איז אין קבר,
דאף ליגט מען בעזונדער...

עם פוילט

דראבנע טראפען גיעסט דער רעגען
לאנגע שטונדען נאכאנאנד ;
מיט דעם קוישעל עפעל, בארנעס
זיצט די ארמע ביי א וואנד.

זי בעטראכט מיט אנגסט און שרעקען
איהר פערמעגען און איהר גרויסט,
און מיט ציטערדינע ליפען
קלאגט זי שטיל : עס פוילט, עס פוילט !

יעדער קונה, טראכט די ארימע,
טאפט די פרי, דריקט און דריקט
און דערצו נאך האט די רעגענס
אזוי פריה גאט אנגעשיקט.

אלע פרעסען, אלע דריקען,
נאט און מענשען — ווי דאס גרויסט !
און צוואמען מיט איהר סחורה
זיצט די ארימע און פוילט...

די יוגענד

איך וועל נעהן מיין יוגענד זוכען.
ס'איז א שאד די בעסטע יאהרען;
איך נעדענק דאך אלע ערטער.
וואו איך האב זיי אנגעוואנדערט.

כ'קום פערביי א קליינעם שטיבעל.
כ'האב נעלערנט דארט אין חדר:
מיט א קאנטשיק זיצט דער רבי —
ס'נעהמט מיין זעעלע דורך א שוידער:

מיט א קאנטשיק זיצט דער רבי.
די תלמידים אין איין קלעמען. — — —
קינדער־יאהרען, שווארצע יאהרען.
נייז, איך וועל אייך איצט ניט נעהמען!...

נעה איך ווייטער זוכען, זוכען
מיינע יאהרען וואס פערפלויגען:
שטעהט א שטיבעלע א קליינעם.
איינגעהויקערט, איינגעבויגען.

און עס עפענט זיך א טירעל
און עס בייזערט זיך און סקריפעט.
טאטע־מאמע זיצט אין ווינקעל
און א קינד אין וויעגעל חליפעט.

און א שוועסטער שילט א בריידער,
און פון לעמפעל שפּאַרט א רויך, —
יאהרען יונגע, יאהרען שווארצע,
ניין, איך לאז אייך איבער אויך !...

אין דער אַרימער גאַס

אוֹן וואו נאָר דו טהוסט זיך א קעהר,
אין דער אַרימער גאַס אז דו נעהסט,
דערזעהסט דו א טרעהר נאָך א טרעהר
אוֹן זוכסט פאר דעם עלענד א טרייסט.

אוֹן קוקסט דו זיך טיעפער ארום,
דאַן זעהסט דו — מען פאלט אוֹן מען פאלט,
דאַן נעהמט דיך א שוידער ארום,
אוֹן אויפהויבען ווילסט דו זיי באלד.

עס ברעכט דיר דיין הארץ, דיין נעמיט
זיי טהוען דיר אל אזוי וועה —
נאָר אויפהייבען קענסט דו זיי ניט,
דו פאלסט נאָר צוואמען מיט זיי...

וויי קום איך?

וויי קום איך צו זינגען? פון וואנען מיין קינד!
ביי אונז האט אין קוימען נעברומט נאר דער ווינד;
די קינדער — זיי פלעגען נאר זינגען: האם! — האם!
און אפטמאל די מאמע — א קלאה צום גראם.

וויי קום איך צו שיינהייט? פון וואנען, מיין קינד!
דער וועג צו די פעלדער — דורך גויים און הינד...
די נאם איז נעווען אזוי ארים און וויסט,
ביי איטליכער טיר נאר — א בערגעלע מיסט...

II.

בענשאפט און פרייהייט.

וואָס איך האָף

וואָס איך האָף און וואָס איך וויל,
וועל איך אייך ניט זאָגען. —
איך וועל וואַרטען, וואַרטען שטיל
ביז ס'וועט נעהמען טאָגען.

און דער ערשטער זונען־שטראַהל
וועט אייך שוין דערצייהלען,
וואָס איך האָב אין הארצענם קוואַל
טיעף פון אייך פערהיילען.

און דאָס ערשטע פייגעל־ליעד
וועט אייך שוין פערקונדען,
וואָס איך האָב געווייגט ביז מיער
אין די שוואַרצע שטונדען...

וועז איך זעה...

וועז איך זעה די בוימער בליהעז,
אוז די פייגעל שוועבעז, פליהעז:
וועז פוז הימעל, ווי א כלה,
שמייכעלט ליעב די זוז פאר אלע, —
פרעג איך טרויריג, פול מיט קומער:
וואס בעדייט עס — איז דעז זומער?

*

וועז פערדארט איז בוים אוז צווייגעל,
פייגעל זעה איך נאר אין שטייגעל:
וועז די זוז וועלד גאנץ פערשווינדעז
אוז עס היילעז בייזע ווינדעז, —
פרעג איך ניט: וואס זאל'ס בעדייטעז?
כ'ווייס די צייטעז, כ'קעז די צייטעז!...

א. גיכער משיח

א. גיכער משיח, א גיכער שוין, קום!
עס רינגעלט די גאנצענע וועלט שוין ארום,
ווי ניפטינע שלאנגען דער הונגער און נויט,
און הפקר און פחד, און אנגסטען און טויט.
עס ווילן שוין ניט אלעמען שפייזען די ערד —
א. קום שוין, משיח, אויפ'ן ווייסינקען פערד.

*

א. קום שוין משיח! עס דריקט אומעטום
די קייטען פון קנעכטשאפט ארום און ארום:
עס האט שוין קיין ארט דאס אונשולדינע בלוט,
וואס שפריצט און וואס גיעסט זיך פון אונטער דער רוט.
עס ראסטעט פון מענשליכע בלוט שוין דער שווערד —
א. קום שוין, משיח, אויפ'ן ווייסינקען פערד!...

וואָס שטעהט אונז נאָך פאָר ?

וואָס שטעהט אונז נאָך פאָר
אין עתיד אין ווייטען,
וואָס וועלען מיר זעהן
אין קומענדע צייטען.

צי וועט מען אלץ הערען
די זיפצען און טרערען
פון ארמען און שוואכען ?
צי וועט אלץ פערטימלען
די ערד און די חימלען
פון רויבער דאָס לאכען ?

צי וועט נאָך אלץ הערשען
דער ביקס און דער שווערד,
מיט מענשען־בלוט פעטער
צו מאכען די ערד ?

צי וועט נאָך אלץ קלינגען
פון קנעכטשאפט די קייטען —
איין ברודער זאָל דיענען,
פערקויפט זיין דעם צווייטען ?

וועט אלץ נאָך זיך ציהען
פאר אמת די שלאכט ? —
אז, וער וועט פאָרט זיענען —
דער טאג, צי די נאכט ?...

צום פריהלינג

קום שוין, ליעבער פריהלינג, קום.
דען עס שמאכט דא יערע בלום.
און די ארמע, צארטע רויז,
שטעהט אהן קנאספען, נאקעט, בלויז.
אויך דער שטארקער אייבענבוים
שטעהט פערמאטערט, אטהעמט קוים.
און די פויגעל וואנלען לאנג
אין דער פרעמד דארט, אהן געזאנג...

פייגעל! ווי כ'דערמאהן אן זיי
טהוט דאס הארץ מיר אזוי וועה...
זיי פעריאגט, אומזיסט, אהן זינד,
האט דער בייזער ווינטער־ווינד,
און דער וואלד איז ווייסט און לעער —
נאר אין נארע ברומט דער בער...
פריהלינג, פריהלינג, ניכער קום
און די פייגעל קעהר אונז אום!

פריהלינג, פריהלינג, קום געשווינד,
נאר אהן שטורעם, נאר אהן ווינד.
ס'האט דער ווינטער יערען זאפט
אויסגעזויגען, יעדע קראפט.
אוי, דער וואלד איז קראנק און מיד,
האט שוין ניט קיין נאנצעם גליעד,
שטראהלען, שטראהלען ברענג איהם פיעל,
חייל איהם, חייל איהם, אבער שטיל...

צו מיין האַרץ

וואָס קלעמסטו מיין האַרץ, אָ דו קינדערשעס האַרץ,
ס'איז צייט שוין צו ווערען דיר קליגער:
דו לעבסט אין א צייט, וועו יערער איז האַרט,
ס'פערוואַנדלען זיך פייגעל אין טיגער.

דו לעבסט אין א צייט דאָך פון אייזען און שטאָחל, —
אָ, הערסט דו דאָס רוישען. דאָס קלאָפען? —
דאָס אטהעמט די וועלט מיט איהר ריזיגער ברוסט,
ווי א גזלן, וואָס ווילּ אלץ פערכאָפען!

דו לעבסט אין א צייט. וועו עס ווערען פערשטיקט
געפיהלען און ליעדער, און טרעהרען:
וועו ס'הערשט נאָר דער האַרטער מעטאַל און עך דריקט,
נאָר דו ווילסט אלץ האַרטער ניט ווערען...

און האַסטו דיין זעעלע...

און האסטו דיין זעעלע דעם טייוועל פערקויפט
און פּעק אסיגנאציעס נענומען, —
זיי רוהיג, מיין חבר, ניט שרעק זיך, דו וועסט
א זעעלע א צווייטע בעקומען.

זי וועט נאָך זיין שהנער, געזינטער ווי פריה׳ר,
זי וועט דיר נישט וועה טהון, ניט שמארצען,
און גוטס וועט זי טהון נאָר, און ריין וועט זי זיין,
עס וועט זי קיין פּלעק ניט פערשווארצען.

און האסטו דיין זעעלע דעם טייוועל פערנארט,
ער האט דיר א מיטאג נענעבען,
דא ביסטו פערלאָהרען, מיין אַרימער פרייַנד,
עס איז שוין צובראכען דיין לעבען.

דער טייוועל, ער האלט ניט דיין זעעלע פיעל צייט —
ער וועט זי צוריק דיר אומקעהרען.
זי וועט אבער פוילען און וועלקען ביי דיר,
און שווארצער און שווארצער אלץ ווערען...

בוימער

ווינטער זיינען חויל די בוימער.
ווי פערשטיינערט שטעהען זיי.
אוז דער קאלטער פראסט ער פרעסט זיי
אוז דער הימעל שיט מיט שניי.

אוז מיט קאלטקייט פון א דענקער
טראכטען זיי אין הארץ דערבייי:
וואס דער ווינטער איז אלץ בייזער.
וועט אלץ ליעבער זיין דער מאי.

דער פרייער ים

שטעל דעם לעבען ניט קיין כללים,
ניט פערצאם!
זאל עס פרוי און האסטיג פליעסען,
ווי דער ים!

דו וועסט זאגען: „ס'איז נעפעהרליך" —
כ'ווייס אליין:
אבער זעה! דאס בילד ווי הערליך,
און ווי שיין!...

דער אָדלער

ב׳האָב געזעהן דעם אדלער
אין א שטייג פון אייזען.
וואו ער קען זיין פליהען
קיינמאל ניט בעווייזען:

וואו די פליגעל זיינע.
וועז ער ווייל אויפחייבען.
וועלען זיי צושלאָגען
אן די גראָטעם אויבען...

און איך האָב געזעהען
אויך זיין בליק דעם שארפען...
וואָס ער פלעגט דער נאכדעם
פון דער שטייג מיר וואַרפען...

און איך האָב געלערנט.
וואָס הייסט פ ר י ה י י ט זוכען.
דריקער צו פערדאמען
און געפאנגשאפט פלוכען...

די צייט

די צייט — זי איז אן׳אלטע פרוי,
אהן שכל, אהן פערשטאנד,
זי זיצט זיך רוהיג אויפ׳ן שטוהל
און שטריקט א זאק אין האנד.

די מענשען, איהרע קינדערליך,
זיי שלאָגען זיך ביז בלוט, —
זי הערט עס ניט, איהר ארט עס ניט:
זי זיצט און שטריקט בערוהט.

די מענשען, איהרע קינדערליך,
די שווערע נויט זיי דריקט, —
זי שפירט עס ניט, זי פיהלט עס ניט:
זי זיצט און שטריקט און שטריקט!

א, דומע פרוי, ביז וואנן, ביז וואנן?
עס האט דאך אלץ א חק!
זי ניט א נעניץ שלעפריג: האאא? —
און שטריקט זיך אלץ איהר זאק...

די נייע סחורה

כ׳האָב געבראכט א סחורה
אויפ׳ן וועלט־יריד:
עכטע, רייגע לידבע —
ס׳פינקעלט און עס גליהט!...

פאר דער עכטער סחורה
בעט איך נישט קיין נעלד,
כ׳וויל נאָר גליק און נחת
ברענגען אויף דער וועלט.

„נעמט אומזיסט די סחורה!"
רוף איך הויך און שטארק.
נאָר פון וויילדען לאכען
חילכט דער גאנצער מארק.

„א, דו נייער סוחר —
ביזט אונז שוין בעקענט!
נאָר דיין שענע סחורה
טראָגט נישט קיין פּראָצענט.

אונזער גאנצער האנדעל
וועט פערגעהן, ווי ווינד —
קענסט ניט דעם יריד נאָך,
ביזט נאָך נאָר א קינד".

— „ניין איך בין קיין קיתר נישט —
חאנדעל ווייס איך נוט: —
זיינע פונדאמענטען:
פרעמדע שווייס און בלוט..."

די קירכען-גלאקען

אך, וואס קלינגט איהר קירכען-גלאקען!
הערט שוין אויף! גענוג געשראקען
האבען אייערע ווילדע טענער
אונזער אר׳מע וועלט!

אייערע טענער, דאכט זיך רופען
צו פערברענען מענשען גוף׳ן
אויף די הויכע עשאפאטען,
וואס איהר האט געשטעלט:

אייערע טענער, רופען העגקער
צו מארטירען יערען דענקער,
יענעם קאפ אראב די האקען,
וועלכער בייגט זיך ניט;

א, איהר ווילט די וועלט פערוויענען
מיט א שווארצען, טויטען ניגון
און פערדעקען מיט א מאנטעל
פון א יעזואיט!

כ׳האב א נייעם גלאק בעשאפען,
צו ערוואכען טויטע שקלאפען —
ניט אין קירכען. — אין דער לופטען
העכ איך איהם ארויף;

ניט צו שרעקען, נאר צו וועקען
נאר די וועלט אין אלע עקען.
קלינגט שר מוטהיג, רופט ער פרעהליך:
שטעהט צו לעבען אויף!

איצט פערשטעה איך...

איצט פערשטעה איך, וואס די פייגעלע
זינגען אזוי לוסטיג, פרעהליך:
אין דעם גרויסען וואלד דעם גרינעם
הערשט ניט איבער זיי קיין מלך.

יעדעס גרעזעלע, יעדעס בלימעלע
איז פאר אלע פריי און אפען.
און די וואהנונגען בחנם —
אלע האבען וואו צו שלאפען...

איצט פערשטעה איך, וואס די פייגעלע
זינגען, קלינגען — ליעב און ליעבער:
אך, זיי זינגען, וואס זיי ווילען.
קיינער, קיינער שלאגט נישט איבער...

דער סוד

ווי עס שרעקען מיך געשטאלטען,
וואו איך שטעה און וואו איך גיה!
שרייען וואלט איך, נאר מען טאר ניט.
אוי, ווי ברענט דער שטומער וועה.

ס'איז א סוד און ס'ווייסען אלע
און עם שווייגען אלע שטיל:
איך ערלויב מיר נאר אויסרופען:
אוי, קרבנות אזוי פיעל!

נאר ענטפלעקט דעם סוד ניט קיינעם
וועז איהר ווייזט זיך אויפ'ן נאם,
לאזט די שטיינער טרוקען ווערען,
זעהט, זיי זיינען אזוי נאס!

זעהט, די ווייסע הויכע הייזער
שטעהען אלע נאך פערפלעקט — — —
ניט ענטפלעקט דעם סוד פאר קיינעם,
עהדער איהר האט אנגעפרענט...

עפּים הער איך

עפּעס הער איך שטימען ברומען
אין דאָם ווייטע — נאָהנ׳טע לאנד:
רופט מען מיך אהין צו קומען? —
ס׳איז בעקאנט און אונבעקאנט...

עפּעס הער איך ווינדען בלאָזען —
גלעטען זיי, צי טרייבען זיי?
זאָל איך צו מיין לאנד זיך לאָזען?
עפּעס גלויבט זיך און ס׳טהוט וועה...

עפּעס הער איך פייגעל זינגען,
אז דער ווינטער האָט געעקט;
זאָל מיין ליער אין חאָר אויך קלינגען?
עפּעס ציהט און עפּעס שרעקט!...

אין ווינטער

זאט די פערד, דאס שליטען — ניי
און דער וועג איז בריים און פריי...
פוהרמאן, פוהרמאן, זאלסט מיך טראגען,
פרעגסט: וואוהין? איך קען ניט זאגען...

כ'וויים קיין ציעל און וויים קיין וועג
אין די קורצע ווינטער טעג...
ביז איך וועל מיין וועג בעקלערען
קען דער שנעע צוגאנגען וועלען...

וואו נעהמט מען?

עס איז מיר נעווארען שוין מאוס
אין נאנצען די וועלט;
וואו נעמט מען אביסל נביאות
ריין, נישט פערשטעלט?...

וואו נעהמט מען אביסל נביאות
אזוי ווי אמאל;
דאס וואַרט זאל דאַרט פליעסען מיט חיות
און קלאַר ווי קריסטאל.

דער נביא זאל דאמאלס ניט טראכטען
פון רוהם, פון זיין נוץ —
ער זאל נאר דאס בייזע פאראכטען
און וועקען צום גוטס;

ער זאל אין די הערצער נאר צינדען
דעם געטליכען פלאם,
ווי רויך זאל פון דאַרטען פארשווינדען
דער טיוווילשער סם!

וואו נעמט מען א נביא פון אויבען
א הער־צו געשיקט,
ער זאל אונז אביסל דערהייבען —
מען ווערד דאך דערשטיקט!...

צו די פייגעל

פרייהליך זינגען אלע פייגלעך
אין דעם גרינעם וואלד און זאגען:
„מענשע! קום צו אונז פערברענגען,
וועסט פערגעסען דיינע קלאגען!

רוה זיך אויס דא אונטער שאטען,
פון די צווייגענדיגע בוימער!
פריי איז אונזער וואלד פאר יעדען —
קיין געוועלטיגער, קיין שומר!"

— אח, ווי נאריש זענט איהר, פייגלעך:
וואלט איהר קענען עפעס לעזען,
וואלטען דאמאלס איירע ליעדער
אזוי פרייליך ניט געווען!

איהר וואלט לעזען די „פאפיערען",
וואס בעשטעטינט האט נאטאריעס:
אבגעקויפט די בוימער אלע
האט דער סוחר בערג חאריעס.

וואלט איהר ווייטער פון דער מכירה,
אנדערע ליעדער וואלט איהר קנאקען!...
ווייסט איהר זייגלעך, אז נאך שבת
בויבם ער אן דעם וואלד צו האקען!...

עהרליכע ארבייט

„עהרליכע ארבייט, עהרליכע מיה" —
לעגען זיך שפּעט און אויפשטעהן פּאר פּריה.
ארבייטען פּיערצעהן און לעבען — קיין שעה —
וואו איז די ברכה, פּרעג איך אייך, דאָ?
„עהרליכע ארבייט וואהל איז צו דיר!" —
וואו איז די וואהלקייט? ענטפּערט פּאָרט מיר!

עהרליכע ארבייט, עהרליכע מיה:
צוועקעליך קלאפּ, די נאדעלע ציה:
מויער זיי הייזער, קריך אויפ'ן דאך,
אין דר'ערד גיעה נאך קויהלען, ניט קוק אויך קיין זאך,
שטעל אין סכנה דיין לעבען, דיין בלוט — '
עס וועט דיר שוין וואהל זיין, עס וועט דיר זיין גוט!..

די וואנד

די אויגען — פול־צארן, פערגאסען מיט בלוט,
די הערצער — זיי שלאגען מיט קראפט און מיט מוט —
מיר שטעה'ן ביי א הויכער, געמויערטער וואנד, —
מיט העק און מיט האמערס, און אייזענס אין האנד —
מיר ברעכען די וואנד!

די וואנט איז געמויערט גאר פעסט און גאר דיק,
פערצוימט אונז די וועגען צום לעבען, צום גליק:
פערשטעלט אונז די ליכטיגע זון און זי מאכט
פון פרייליכען טאג אונז א פינסטערע נאכט —
מיר ברעכען די וואנד!

און פאלט פון דער שטיינערנער וואנד וועז אראפ
א שטיין, צו א ציענעל, טרעפט וועמען אין קאפ, —
די איבריגע בלייבען דאך שטעהן גאר אהן שרעק
און ארבייטען ווייטער, מען לויפט נישט אוועק —
מיר ברעכען די וואנד!

די ארבייט דארף דויערן, די ארבייט איז שווער —
פערזאמעלט זיך ברידער, קומט אלע אהער
זאל יעדערער צולייגען פעסטער זיין האנד,
מיר וועלען די הויכע, די פינסטערע וואנד —
צוברעכען, צוברעכען די וואנד!...

מיך ציהט

מיך ציהט אהין.
וואו ד׳ערד איז גרין, —
דער הימעל בלוי,
ווי פֿערל דער טהוי.
וואו ס׳איז אייביג מאי.

וואו עס לעבעז
אוז עס שוועבעז.
אלע פֿייגעל פֿראנק אוז פֿריי.

מיך ציהט, מיך ציהט,
מיין זעעלע פֿליהט;
א. נעהם מיך ניט —
דא לאז מיך ניט —
אח, דאס לעבעז איז דא ענג...

דא איז זומפֿיג,
דא איז טומפֿיג,
אוז עס ציהט מיך, אוז איך בענג!...

די פריהלינגס-זוהן

די פריהלינג־זון קוקט אין מיין פענסטער
אריין, און זי לאכט:
וואס ביזטו א, נארישער מענש,
פערטרויערט, פערטראכט?

איך האב אויך געלויטען ווי דו:
עס האבען פערשטעלט
די וואלקען די גראהע פון ווינטער
מיין ליכט פאר דער וועלט.

דאך זענען זיי מעהר ניט ווי וואלקען —
זיי שווינדען ווי רויך,
און איך בין געבליבען א זון,
און לייכט פון דער הויך!

אפטמאל...

אפטמאל, וויל איך האפען, גלויבען.
אז ניט אלץ איז נאר צערונען:
שיינען וועט די זון נאר אויבען
און אויך אונטען וועט דא גרינען.

אפט מאל דאכט מיר, אז מיין ג ו ט ע
וועט נאר וועז אין טהיר מיר קלאפען.
און א רגע א בערוהטע
וועל איך נאר פון לעבען כאפען.

אפטמאל חלומ'ט מיר א חלום,
אז ניט אלץ איז נאר פערפלויגען:
קומען וועט אויך דר'ערד דער שלום
מיט די מילדע גוטע אויגען.

אפט מאל טרויסט מיר, אז געקומען,
איז משיח שטיל צו רייטען,
און די ערד איז דורך אין בלומען,
און עס זינגט אין אלע זייטען...

דאָס נייע ליעד

און זאל ווי ווייט
נאָך זיין די צייט
פון ליעבע און פון שלום.

דאָך קומען וועט,
צי פריה, צי שפעט
די צייט — עס איז קיין חלום!

אויך הער דאָס ליעד,
פון ליעבע, פריער,
די מעכטיגע געזאנגען

אָון יעדער טאָן
פון ליעד זאָגט אָן:
די זון איז אויפגענאנגען.

עס עקט די נאכט,
די וועלט ערוואכט
פול האָפנונג, לוסט און שטרעבען.

דו הערסט — אין לופט
א שמיימע רופט:
צו גליק און פרייד און לעבען!...

עס דונערט, עס בליצט

עס דונערט, עס בליצט,
נאר דאָרט אין דער הייך,
אך, דאָ אויף דער ערד,
איז אלץ אזוי בלייך.

דאָרט קומט פאָר א קאמפף,
א קאמפף פאר א זיעג:
ביי מיר אויף דער וואנד
קוים זשוזשיעט א פליענ...

עס ציהט מיך צום קאמפף,
א קראפט בין איך אויך:
נאָר ניט אויף דער ערד,
אוו ניט אין דער הויך.

אוי, וואו איז מיין אָרט.
דו נאָט מיינער, זאג!
אין אומעט פערגעהט
א טאג נאך א טאג...

דער פּאַעט

ער פערהאסט דער וועלט׳ס געטימעל
און איהר מארק־געריידער;
נאָט פערמעגט דעם גרויסען הימעל
ער — די קליינע ליעדער.

ווילט זיך גאָט אמאָל די טענער
פון זיין פיערעל הערעו.
ציערט ער אויס דעם הימעל שענער
מיט די בלאָנקע שטערעו.

דאמאָלס שפּיעלט און קלינגט זיין פיערעל.
יעדער טאָן צוגעהט זיך.
און דער הימעל הערט זיין ליעדעל.
און דער הימעל פרעהט זיך...

דער יונגער שטערן

ניט פון מענשען וועל איך זינגען —
קיינער וויל שוין דאס ניט הערען.
מענשען זיינען אונז שוין נמאס —
זינגען וועל איך אייך פון שטערען.

פון די שיינע, קליינע שטערען.
וואס זיי זיינען אזוי פיעל,
וואס זיי קוקען אזוי טרויעריש, —
הערט די מעשה מיט געפיהל.

פון די שיינע קליינע שטערען.
וואס זיי זיינען אזוי גרויס.
וואס זיי ווינקען אונז פון הימעל —
הערט פון זיי די מעשה אויס.

צווישען די שטערען מיליאנען
וואס פינקלען פון ווייטען, ווי גאלד,
האט זיך א שטערען א קליינעם
לעבען בעזונדער פערוואלט.

ער איז געווען צולאזען,
א קונדס א גרויסער — פערשויט
האט ניט געוואלט זיך נלייך דרעהען,
געזוכט גאר איין אנדערע זייט!

די שטערען די אלטע, די זקנים.
זיי זיינען שוין פראקטיש און גרוי.
זיי לעהרנען און ווייזען א וועג איהם:
„דו דרעה זיך אזוי און אזוי!"

„אט דא איז דיין אָרט און ניט ווייטער
דא דרעה זיך — אט דא איז דיין רַאד,
און מאמער, א נעמסטו זיך אנדערש,
דאן קענסטו נאך אנטהון א שאד".

עס הערט אויס דער שטערן דער קליינער
די אלטע — וואס זאל ער דען טהאן?
אין הארצען דאך שפאט ער און קלערט זיך:
וואס געהט מיר א שאדען נאר אן?!

צעקלאפט מען איך ווערען אויף שטיקלעך
און אלץ, וואס ארום מיר דערביי,
און דרעהען זיך וועל איך דאך אנדערש,
איך וויים ניט קיין גרענץ — כ'בין פריי!

*

און אין אייגעם א פריה מאַרגען,
וועז די זון האט העל געלויכטעז
און די גרויסע אלטע שטערן
האבען שירה איהר געזונגען.

און פערגאנגען איז התפעלות
פון די גרויסע זונען־פלאמען.
האט דער קליינער יונגער שטערן
ניט געפרובט דאס מויל צו עפנען.

און בעטראכטענדיג די שטערעז
ווי זיי דרעה'ן זיך אזוי נאריש,
האט ער שמייכלענדיג נעמורמלט:
„זייט נעזונד, איהר אלטע נארעז!

זייט נעזונד, איהר אלטע נארעז,
ס'איז מיר נמאס שוין נעווארעז
אייער אייביג־לאנגעס דרעהעז
אהן א זינען, אהן א תכלית.

איך וועל זוכען אנד'רע וועגעז,
אנד'רע וועגעז, אנד'רע הימלעז — —
זייט נעזונד, איהר אלטע נארעז,
כ'וועל צו אייך שוין מעהר ניט קומעז..."

און נעשוואומעז איז דער שטערעז
אין דעם רוים דעם גרויסעז לאנג,
נייע וועגעז צו נעפינעז
איז נעווען זיין פערלאנג.

און נערדעהט זיך האט דער שטערעז
און נעשוואומעז הין און הער,
דאך, קיין נייס האט ער נעפונגעז —
אומעטום נאר וויסט און לעער...

און נעשוואומעז איז דער שטערעז
איבער'ן גרויסעז הימל לאנג,
צו א ברעג־צו ערגיץ קומעז
איז געווען שוין זיין פערלאנג.

און געפֿלויגען איז דער שטערען
און געדרעהט זיך נעכט און טעג.
ניט געקומען איז דער שטערן
צו קיין ברעג...

און פערבענגט האָט זיך דער שטערען
נאָך דעם אלטען, אלטען גליק,
נאָר ער האָט שוין ווייט פערבלאָנדזשעט,
ניט געוואוסט דעם וועג צוריק!...

אין פעלד

לאמיר, מיין ליעבסטע, פערלאזען די וועלט,
איהר נארישען טומעל און רויש, און נעריידער:
דער פריהלינג איז דא — אך איצטער אין פעלד,
ווי גוט איז צו שפיעלען אין קושען, אין ליערער!

דאס איז דאס העכסטע, דאס פרעהליכסטע שפיעל,
איך קען אין איהם קונצען די שענסטע בעווייזען.
אין שטאדט — אזוי ענג און די מענשען — צופיעל,
און ס׳פאלען אריין אין דעם שפיעל א סך גרייזען.

דא הערסטו א זיפץ, און דארט זעהסטו א טרער,
און דא נאר א רשעות פון מענשען נעמיינע:
אין שטאדט איז צו קושען און האלזען זיך שווער —
אין פעלד קום, מיין ליעבע, מיין גוטע, מיין שענע!

דער פויגעל איז זאט און איז פרעהליך און פרוי,
און זינגט זיינע ליעדער פון מיר נאר נישט ערנער;
אט דארט איז סיי קושען, סיי זינגען כדאי
פאר פויגעל און בוימער, און טאלען און בערגער.

* *
*

אין מיינ׳ אדערן
האָט דאָם בלוט אמאל
שטורעמדיג געפליעסט,
ווי די וואלל אין ים;

און געטריעבען מיך
צו דעם לעבענס־קאמפף,
צו דעם גרויסען פעלד,
וואו עס בליצט דער שווערד.

און איך האָב געקעמפפט,
און געשלאָגען זיך,
און גענאָזט מיין בלוט
אויף דעם בריייטען פעלד.

כ׳האָב זיך אומגעקעהרט,
פון דעם פעלד צוריק,
א דערשלאָגענער,
א פערמאָטערטער...

אין דער ווייט

עס ווילט זיך מיר לאזען
די שטאדט און דעם מארק
און אטהעמען פרייער,
און אטהעמען שטארק!
און לאזען די הייזער
מיט טויערן ארום
און געהן, וואו ס'איז אפען
און פריי אומעטום!

און געהן, וואו ס'איז אפען
און ליכטיג און ריין,
און לאזען די הייזער
פון ציגעל און שטיין!
און לאזען די מויערן,
וואס זיינען מיר ענג,
און געהן איז דער ווייט
איז דער בריט, איז דער לענג!

און לאזען די שטאדט
מיט איהר שפראך און איהר נאנג
און הערען אין וועלדער
דאס פייגעל־געזאנג.
און הערען ווי ס'מורמעלט
מעלאדיש דער קוואל,
ווי ס'רופט אזוי היימליך
איז לופט יעדער שאל.

און לאָזען די חכמה
און ווייסען איז שטאַרק.
אה, זאָל זי זיך האלטען
מיט דעם, וואָס זי האָט!
דער אַרלער איז וואַלקען —
ער איז אזוי קלוג,
איך וועל איהם אין וועג דאַרט
בעגעג'נען נענוג!

ער וועט מיר אויסלערנען.
ווי לעבען מען דארף,
דער אַרלער איז קלוג
און זיין תורה איז שארף!
זיין תורה איז — פליהען.
וואָס העכער אהן שיעור:
שוין לאנג ברענט זיין תורה
איז הארצען ביי מיר.

בעל-חב׳תישער מוסר

די שענסטע געפיחלען אין הארצען בעהאלט.
דיין פלאמענדע ברוסט קיהל זי אָב, מאך זי קאלט.
און אלע פערלאנגען פערגראָב און פערשטיק.
און ריים אָב מיט געוואלד פון די הימלען דיין בליק.
צורוה לאז די מענשען אהן גייסט, אהן פערשטאנד.
און קריעג זיך מיט קיינעם, גיעב יערען דיין האנד:
און זוך ניט אין לעבען קיין ציעל און קיין ברעג.
נאר שלעפ זיך אהן קשיות דעם זומפיגען וועג, —
דאן וועט מען דיך לויבען: ביסט קלוג און ביסט פיין
און — — — ברויט וועסט דו האבען און הונגריג ניט זיין...

שטערען

ליכטיג אויפ'ן הימעל
גלאנצען אלע שטערען —
א, זיי זיינען וועלטען,
וויל מען אונז ערקלערען.
אבער קען איך גלויבען.
אז די שטערען זיינען
וועלטען? איז דען מעגליך
וועלטען זאלען שיינען?

ניין! זיי וואלטען אויסזעהן
פינסטער, שוואַרץ אוו טריבע
אוו דער בלאַהער הימעל
וואלט געקוקט אהן ליעבע.

אוו עס וואלט פוו דאַרטען
זיך נעהערט א טימעל;
ניט קיין רעגען — גיעסען
וואלט עס בלוט פוו הימעל.

* *
*

מיין הארץ האָט מיט עהרלִיכען שטרעבען געשלאָגען, —
איך האָב ניט געהאט דאָס אויף וואָס צו בעניצען:
בעגייסטערטע ווערטער, אז איך פלעג ווען זאָגען,
פארסמ'ט פלענען ווערען פון נארישע וויצען.

דאָס געטלִיכע פייער די וועלט צו בעלעהרען
האָט אימער געלויכטען, געברענט אין מיין הארצען,
נאָר כ'האָב ניט געהאט מיט איהם וואו זיך צו קעהרען,
ביז ס'האָט זיך פערוואנדעלט אין רויך, אין א שווארצען.

יעצט בין איך געבליבען אליין און פערלאָזען,
און נאכט איז פון אונטען, און נאכט איז פון אויבען:
און ווינדען, ווי לִצים, זיי לאכען און בלאָזען:
זאָג וואו איז דיין פייער, דיין שטרעבען, דיין גלויבען!?...

פּאר געלד

זייַן האַרץ האָט געבייַנגט נאָך א ביסעלע ליעבע,
עס איז איהם נעווען אזוי קאַלט;
עס האָבען די טעג זיך, ווי וואַלקען געצויגען
און האָבען געהאט אייַן געשטאַלט.

די זון האָט געשאָטען מיט ליכטיגע שטראהלען,
נאָר איהם האָט געווייכט יערער שטראהל,
עס האָבען מיט פרישקייט געשלאָגען די קוואַלען, —
פער׳סמ׳ט איז געווען זייַן קוואַל.

עס האָבען די בוימער געבליהט און די בלומען,
און ער האָט געשלעפּט זיך אויף זאַנד, —
זאַל אייַנער כאָטש קומען מיט ליעבע ענטקעגען,
זאַל אייַנער כאָטש געבען די האַנד!

נישט אייַנער! פערביי איהם איז יערער געגאַנגען,
געשענקט האָט איהם קיינער א בליק;
געווען איז יערערער צופיעל פערטראָגען
מיט אייגענעם, נארישען גליק.

און ער האָט מיט בליקען געבעטעלט די ליעבע —
עס האָט איהם די קאַלטקייט געקרייַנקט;
אומזיסט אבער! וואַלט ער א גראשען געבעטען,
וואַלט עמיצער אפשר געשענקט.

יא וואלט ער א קופערנעם גראשען געבעטען,
דערויף איז א טאש בי זיי דא.
דאך ליעבע פון הארצען — וואו זאלען זיי נעהמען?
דאס איז שוין ביי זיי לאנג ניטא !...

8 ווינטער-ליעד

הוליעט, הוליעט בייזע ווינטען,
פריי בעהערשט די וועלט !
ברעכט די צווייגען, ווארפט די בוימער
טהוט וואס אייך געפעלט !

טרייבט די פויגעל פון די וועלדער
און פעריאגט זיי פארט ;
די וואס קענען וויט נישט פליהען, —
טוידט זיי אויפ'ן ארט !

רייסט די לאדען פון די הייזלער,
שויבען ברעכט ארויס !
ברענט א ליכטעל ערגעץ דונקעל, —
לעשט מיט צארען אויס !

הוליעט, הוליעט בייזע ווינדען,
איצט איז אייער צייט !
לאנג וועט דויערען דער ווינטער,
זומער איז נאך וויט !...

מיין שיפעלע

ווי עם ברויזען, ווי עם קאכען
אויפ'ן ים די ווילדע וועלען ; —
אה, וואו זאל איך מיט מיין שיפעל,
מיט מיין שיפעלע זיך שטעלען ?

ווי די שטורם־ווינדען חיילען,
ווי זיי דראהען, ווי זיי בלאזען ! —
אה, ווי זאל איך מיט מיין שיפעל,
מיט מיין שיפעלע זיך לאזען ?

ווי די גרויסע שיפען לויפען,
ווי זיי פייפען, ווי זיי ברומען !
אח, ווי זאל איך מיט מיין שיפעל,
מיט מיין שיפעלע דא שווימען ?

און איך שטעה ביי'ן ברעג געבראכען,
פול מיט וועהטאג און פערלאנגען,
און איך זעה די גרויסע שיפען,
און דעם בריטען ים, דעם לאנגען.

און איך זעה די גרויסע שיפען,
ווי זיי יאגען, ווי זיי טרייבען,
און ביי'ן זאמדיג ברעג און שטילען
מוז איך מיט מיין שיפעל בלייבען...

מאוס איז די ערד...

מאוס איז די ערד, מיין פרײנד
און פערדעקט מיט רעסט :
וואקסט א מאל א בלומעל אויס —
טוידט עס אב דער פרעסט.

טרויריג איז די ערד, מיין פרײנד,
ווי אין הערבסט דער וואלד :
פליהט א מאל א פויגעל דורך
שיעסט דער יעגער באלד...

ווילט זיך נאָך...

ווילט זיך נאָך א שטיף טהון
נרינג און פריי און בריט.
אז דאס האַרץ דאס מיערע
וועלען זאל דערפרעהט.

ווילט זיך נאָך א פאל טהון
צו דעם לעבענס ברוסט
און זיין גליק אויסזוינגען
מיט דער לעצטער לוסט...

ווילט זיך נאָך א הויב טהון
ווייט און הויך די הענד
און אריבער שפרינגען
צוימען. מויערן. וועגד...

ווילט זיך נאָך דערגרייכען
פון א בארג זיין שפיץ
און דערנאָך — פערשווינדען.
ווי עס שווינדט א בליץ...

די פידעל

ס'איז געווען אמאל א פיערעל,
ס'האט געברומט אמאל א ליערעל;
ס'האט געברומט מיט וועה און פיין,
דאך דאס הארץ דערקוויקט פלעגט זיין

אנגעקומען נייע צייטען,
ליעדער פאסט זיך ניט פאר לייטען,
ס'הערשט א שטורעמדיגע נאכט,
און עס גיהט א ווילדע שלאכט.

און עס רופען די סינגאלעז,
קוילען פליהען, מענשען פאלען...
איצטער שפיעלען איז א שאנד,
און די פיערעל פאלט פון האנד...

אויף א זעהונג

(אין טורמע)

„פריהלינג, זאגט איהר, פריהלינג... הא?
טאקי? זיכער? אי, ווי שיין!
בלומען בליהען? פויגעל? הא...
און דער טייך ער קען שוין גיהן?...

און די זון? אזוי... אזוי...
און זי ווארעמט... און זי גלעט...
און דער גארטען? אפען שוין?
מען שפאצירט אין אבענד שפעט...

פרייליך, ליכטיג... פריי — א יא?
פריהלינג! פריהלינג! אי ווי גוט!
נו, דערצעהלט — נעריסט, נעריסט...
באלד איז אוים די פינף מינוט"

שטורם

איך האב ליעב די שווארצע חמארע
מיט איהר מראה,
מיט די שרעקען —
עס וועט דונערן אוז ווועקען!

איך האב ליעב דעם בייזען הימעל
מיט זיין ליארמען
אהן ערבארמען.
מיט זיין דראהען, מיט זיין טימעל!
מעגען בליצען ווי די שלאנגען
אלץ פערצוקען, אלץ דערלאנגען:
האב אוז גוטס אוז הויז אוז שייער,
מיט א קראכענד־העלישׂ־פייער:
זאל דער שטורם אויך מיין שטיבעל
חרוב מאכען — קיין פאראיבעל!
דורך די פלאמען קוקט ארויס
ס' נייע, פרייע, העלע הויז!...

בלאָנזשע

טויזענד וועגען, טויזענד שטעגען,
נאָר דו זאָלסט ביי קיינעם פרעגען:
געה אהין און געה צוריק —
נאָר אין בלאָנדזשען ליעגט דאָס גליק!

בלאָנזשען זאָלסטו טעג און יאָהרען,
דא א בלום און דאָרט א דאָרן...
נעה אליין און קיינעם פרעג — —
זעה ווי ס'ווינקט דער נייער וועג!...

III.

פאלקס-מאטיזעץ.

די אָרימע געווינערין

ס׳האָט א קינד געבוירען ערשט
ד׳יונגע, אָר׳מע מאמע, —
האָט ניט וועך זאָל וויעגען עס,
האָט קיין דיענסט, קיין אמע.

שרייט דאָס קלייגע עופה׳לע,
לעכערט אזש דעם מוח,
וויעגט ער קוים די אָרימע
מיט דעם לעצטען כח.

ס׳קינד דאַרף האָבען וויקעליך, —
ס׳איז ניט איהר פערמעגען,
רייסט זי העמדער אייגענע,
פאר איהר ליעב־קינד׳ס וועגען.

מ׳דאַרף דאָס קינד היינט אויסבאָדען, —
קען זי זיך ניט קעהרען,
באָדט זי עס אין אייגענע,
מוטערליכע טרעהרען.

אין קיך

אויסגעטריקענט ווערט מיין האַרץ
אין דער קיך ביי׳ם פייער.
און פאר ביינקשאפט מעהר נאָך דעם,
וואָס ער איז מיר טייער...

פייער ברענט א גאנצען טאָג
אויף דער שווארצער פליטע.
קאָך זיי איין געריכט און צוויי,
קאָך ביי נאכט א דריטע.

אוי, א זייגער פלאָך ביי נאכט
פלעגט מיין ליעבער קומען,
כ׳האָב איהם שטענדיג אזוי טריי,
האַרצליך אויפגענומען.

כ׳האָב מיין פלעגר ניט געפיהלט,
און מיין צער פערגעסען,
ווען איך בין א שעה מיט איהם,
אַדער צוויי נעזעסען.

וואָס איך האָב געדארפט מיט איהם ?
קען איך דען נעדענקען ?
ס׳פאלט אנ׳אומעט אויף מיין האַרץ,
און אנ׳אנגסט און בענקען.

ס'האט מיין טייערע מאדאם
איהם פון מיר פערטריעבען.
אייגע אויף דער גאנצער וועלט
בין איך איצט געבליבען.

אוי, ווי פרום איז מיין מאדאם!...
ווי׳ל פון בייז פערהיטען.
און דערנאך א גאנצע וואך
פלענט זי מוסר שיטען...

מוסר האט זי פיעל און פיעל,
נאר קיין ווארט קיין ליעבען:
ער האט יא זיי פיעל געהאט.
האט זי איהם פערטריעבען!...

הערבסט

און ווי עס קומט דער אָסיען,
דאָ וואַר איך אַן מיין שטאָלץ:
עס פרעגט דער ווינד מיך צאַרניג:
צי האָסטו, קבצן, האַלץ?

דער רעגען פּאטשט אין פענסטער,
און רוישט, און בייזערט זיך:
איך מאַך אין גאַס א בלאָטע,
צי האָסטו גאַנצע שיך?

פאלט אריין אן ארימאן...

פאלט אריין אנ׳ ארימאן
אין דער רייכער שטאדט,
דאכט זיך איהם, אז יעדעם הויז
קוקט אויף איהם מיט שפאט.

דאכט זיך איהם, אז יעדער סלופ,
יעדער שטיין אין ברוק
שרייט איהם: דרך־ארץ, לומפ,
ווארפט א קרומען קוק.

דאכט זיך איהם, אז וואס ער זעהט
קוקט אויף איהם מיט האס, —
וואלט ער ווייניגען אויפ׳ן קול,
שעמט ער זיך אין גאס...

פאלט אריין אנ׳ ארימאן
אין דער רייכער שטאדט,
פיהלט זיין צער קיין איינער ניט,
סיידען אויבען, גאס..

דער חתן

באמבעלט זיך דאָם בייטעלע
פרעהליך אויף מיין ברוסט.
וועקט עם דאָרט און ריהרט עם דאָרט
האפנונג, לעבען, לוסט...

צי עס איז א זילבערנע,
צי עס איז פון גאָלד, —
ס'האָט געשענקט די כלה מיר
און איך האָב זי האָלד!...

און אין טאָש דאָם זייגעריל
געהט עם פאָלש, צי טרייי, —
וועלכע שעה מיין כלה זעהן,
וויים איך סיי ווי סיי.

וועלכע שעה די כלה זעהן,
באָדען זיך אין גליק, —
ווייזט מיר אָן מיין אייגען האָרץ,
קלאפענדיג — טיק־טיק...

די מוטער צום קינד

שלאף נאָך, שלאף ליעבעם קינד —
דרויסען איז א פראָסט, א ווינד!
נאָט זאָל זיך דערבארעמען,
גאָט זאָל אונז דערווארעמען.

א, דער ווינטער שרעקט מיך, שרעקט —
ליעב, מיין קינד, נאָך איינגעדעקט —
שלאף נאָך, אָרים פייגעלע,
עפען ניט דיין אייגעלע.

וועסט דערזעהן א קאלטע וועלט —
דורך אין ווייסען אבגעמעלט.
האלץ אין שטיב קיין שייטעלע
און קיין געלד אין בייטעלע.

ניט געקאכט און ניט געהייצט,
קעלט און הונגער דריקט און רייצט;
שלאף מיין קינד, פערפראָהרענע,
אָרימע, פערלאָהרענע!...

פון דער דירה טרייבט מען...

פון דער דירה טרייבט מען, —
דרויסען איז א רעגען:
גוואלד וואו טהוט מען הין זיך?
הייב איך אן צו פרעגען.

וועמען פרעג איך? ווייס ווער?
איך קען נאר נישט וויסען.
נאר דעם קאלטען רעגען
הער איך דרויסען גיעסען.

און עס וועט ניט העלפען
קיין געבעט, קיין טרעהרען, —
ס'וועט דער קאלטער רעגען
גיעסען ניט אויפהערען.

יא, דער רעגען וויים ניט
פון מיין שוועערר לאנג,
ס'איז זיין צייט געקומען
רינט ער — אט דער „פליאנע"...

ס'איז אפילו גאט דא
ניט אין גאנצען שולדיג...
נו, פערפאלען, האלט זיך
און פערטראג געדולדיג.

אָבער פון דער דירה
זאָל א מענש מיך טרייבען,
אוי, דאָ קען איך, ברידער,
רוהיג שוין ניט בלייבען.

אך, דאָ ברענט מיין צאָרעס
און איך קריץ די צייהנער:
זענט איהר, בעלי־בתים,
מענשען אָדער שטיינער? !..

אבשייד

אזן אז דו וועסט, מיין טייער־לעבען, אוועק פאהרען
וועל איך נעהן צום באהן דיך בעלייטען;
אזן אז דו זאלסט מיר באלד נים פערגעסען —
וועל איך שענקען דיר א קרענצעלע קווייטען.

אזן אז עס וועלען אנהויבען די קווייטען צו וועלקען,
ווי דו וועסט ערגיץ קומען צו פאהרען,
זאלסט דו דארט וויסען, אזוי בין איך אויך
אהן דיר דא פערוויאנעט געוואָרען...

דאָס טייעלע

אין אמעריקע דער מאן, —
ס׳איז איהר אזוי באנג.
ניט געשריעבען האָט ער איהר
שוין א האלב יאָהר לאנג.

פאר אוועקפאָהר צונעזאָגט
האָט ער אל דאָס גליק:
נעמען וועט ער זי אהין,
אָדער קומען צריק...

און דאָס יונגע ווייבעלע
שלאָפט זי, צי זי וואכט:
„האָט ער דאָרט אנ׳אנדערע״ ?
נאָר פאר איינס זי טראכט!

ס׳נעמט קיין לוסט צום עסען אָן,
ס׳איז איהר ווינד און וועה...
פֿרובען וועט זי אָנגיעסען
נאָר א גלעזעל טהיי.

ליענט אין גלאָז א טייעלע,
ליענען ליענט עס טיף...
אח, וואלט עס ארויפשוויימען
וואלט געווען א בריף!

ס׳איז א נוטעם טייעלע,
פיהלט דעם ווייבעלס פיין.
שוויסט ארויף א טרייסטענדע:
ס׳וועט א בריוועל זיין! —

און דאָס אַרימ־ווייבעלע
מיט א פרייד זי ווארט —
נאָר עס האָט דאָס טייעלע,
פונקט, ווי ער גענארט...

ה ב ד ל ה

שבת האָט מען גוט פערבראכט
מיט פיעל פערגניגען,
און דער איד הבדלה מאכט
מיט א שטילען־ניגון.

עפּעס הערט זיך אין דעם ליער
בענגשאפט, אנגסט און טרויער:
עפּעס ווערד גאָר באלד דער איד
פינסטערער און גראָהער.

וואָס־זשע איז מיט דיר דער מעהר
ליעדעלע, ערקלער מיר,
רופסט ארויס פון אויג א טרער,
אויפ'ן הארץ ווערט שוואר מיר.

— איך „הבדלה", זאָג באלד אָן:
ס'קומט דער גוטער מאָרגען,
גרייט זיך, אָר'מער, גרייט זיך אָן,
יאָגען, שווינדלען, באָרגען.

טרייב ארויס דעם „פּרינץ" פון זיך —
דארפסט זיך שוין פערוואנדלען
אין א „הונד" — אך, לויף זשע גיך
האנדלען, האנדלען, האנדלען!

נאר דער פרינץ, ער יאמערט שטיל:
כ'וויל אין רוה נאך ליענען!
און דעריבער קלינגען פיעל
קרעכצען איז מיין ניגון...

די יונגע קרעמערין

כ'גיה פארביי די קראמען.
קראמען אזוי פיעל.
„לעבעדיג בעגראבען!"
קלאגט דאס הארץ מיר שטיל.

זיצען אלטע וויבער —
קאלט איז זייער בלוט.
און די אלטע מיינען.
אז אזוי איז גוט.

אין א קרעמיל זעה איך
זיצט א יונגעס קינד. —
טיידטען אזא לעבען —
דאס איז שוין א זינד.

זעהט דאס פנים איהרע
אבגעלעבט און בלאס,
נאר די אויגען פינקלען,
רייסען זיך צום נאס.

דארט אין גאס איז ליכטיג,
מענשען גיהען פריי,
און דאס יונגע מיידעל
וועלקט דא אב איהר מאי.

אבנעהאקט פון לעבען,
אבנעהאקט פון אלץ:
וועג־אב א פונט הערינג,
מעסט אב א פונט זאלץ.

פון א זעקסער רעשטע
גיעב ארויס געשווינד! — —
אוי, עס ווייגט דאס הארץ מיר
אויף דיר ארים־קינד...

ווי מיר וואלט זיך וועלען
צו דיין טאטען געהן:
בעטען, דיך בעפרייען —
וועט ער ניט פערשטעהן.

אוי, דיין קלוגער טאטע
פרעהט זיך אוו ער קוועלט:
איז מיין קינד א בריה —
איינס נאר אין דער וועלט.

IV.

לוסט און ליעבע.

*

איך וויים פון א ניגון,
ער קלינגט אזוי שיין:
די טענער זיי פליעסען,
ווי שטראָם־וואסער ריין.

די טענער זיי פליעסען,
און וואשען אראָפּ,
די ליידען פון הארצען,
די זאָרגען פון קאָפּ.

און גרינג ווערט דער זעעלע,
זי פיהלט נישט קיין לאסט, —
דער ניגון הייסט ליעבע,
נאָט האָט איהם פערפאסט.

איהם זינגען מלאכים
אין הימעלם נעצעלט,
איהם זינגען פּאָעטען,
ביי אונז אויף דער וועלט.

א, מענשען! וואָס זייט איהר
פערזאָרגט און פערקלעהרט, —
צו האָט איהר דעם ניגון
נאָך קיינמאָל נעהערט?...

1895.

* *
*

וועז דאס פייער פלאקערט
איז צו קוקען שיין;
וועז דו ביזט אין כעס
קריגסטו נאך מעהר חז.

וועז דאס פייער פלאקערט
איז זיך גוט צו וואַרמען;
וועז דו ביזט אין כעס
וויל איך דיך אומארמען.

1892.

* * *

דו האסט מיר דיין בילד ניט נענעבען
— פאר לייטען האט דיר ניט געפאסט:
דאך האב איך, מיין נחת, מיין לעבען.
דיין בילד אין מיין הארץ איינגעפאסט.

ניט שרעק זיך, כ'וועל קיינעם ניט זאגען.
און קיינער וועט וויסען דער פון:
דיין בילד נאר אין הארץ וועל איך טראגען
פאר שטערען, לבנה און זון...

אָנהייב פריהלינג

א לִיכטיגער טאָג —
איך האָב איהם דערקאָנט:
איך האָב מיך אין טרוים,
אין אַלטען דערמאָנט.

און עפּים אין קאָפּ
ווערד לִיכטיג און ריין,
און עפּים אין הארץ
ווערד וואַרים און שיין.

עס פרעגט מיך איין שטראהל:
געדענקסטו, געדענקסט?
א צווייטער שטראהל פרעגט:
צו ביינגסטו, דו ביינגסט?

א דריטער שטראהל פרעגט:
צו פיהלסט נאָך איהר גלעט?
און נאָך אייגער פרעגט:
צי איז שוין גיט שפּעט?...

א. שטראהלען, לאָזט אָב —
געווען איז עס לאָנג!
א. שטראהלען, ניט פרעגט —
עס טהוט אזוי באנג!...

* *
*

ליעבע זון! אין ווינטער קום!
זומער מיט די פיעלע שטראהלען
ביזטו מיר צו לאסט נעפאלען,
און איך בלאנזשע מיד ארום.

זון, א שטראהל אין ווינטער שיק!
ווינטער איז דיין שטראהל מיר נויטיג —
ערד און הימעל — קאלט אין קויטיג,
און א י י ז שטראהל איז שוין א גליק!

*

קינד! איך רוף דיך אין מיין צער:
ווען איך לעב אין פערגענינגען
האב איך ניט קיין לוסט דיך קריעגען,
ניט איך וויל או זניט איך נאר.

ליעבעם קינד! אין עלענד קום,
ווען אין הארצען דריקט דער יאמער
און אין מח קלאפט דער „טאמער" —
נעם איך פעסט דיך, פעסט ארום!...

זעה, דער הימעל...

זעה, דער הימעל אויסגעשטערנט,
און פערצעהלט פון פרייד און גליק:
כ'האב זיך שפראכע אויסגעלערנט,
צייט איך האב דערקענט דיין בליק.

צייט דיין בליק איז מיר פערלאשען,
און פערשוואונדען, ווי א רויך.
רעד איך נאר אויף שטערען־לשון,
און איך רוף דיך פון דער הויך! —

* *
*

צו דיר קום איך, עלענדעס בוימעל,
געפינען א ביסעלע רוה:
א, זיי מיר א וויילע א חבר,
איך בין אזוי עלענד ווי דו.

ווי דו טראָג איך שטיל אין מיין הארצעו
מיין טרויער, מיין לייד און מיין וועה —
און האָב איך געהאט וועו חברים,
האָב איך שוין פערגעסעו אָן זיי.

און האָב איך געהאט א געליעבטע,
האָט זי שוין פערגעסעו אָן מיר:
א, עלענדעס, איינזאמעס בוימעל,
א חבר געפין איך אין דיר!...

* *
*

מיין נעליעבטע איז א קלוגע
און זי זאגט: עס איז אונגלויביג,
אז דו זאלסט, נעליעבטער מיינער,
ליעבען שטענדיג, ליעבען אייביג.

מיין נעליעבטע איז א קלוגע,
קלינגער קען פון איהר נישט נעבען:
זי פערזאַרגט זיך יעצט מיט קושען
אויף דעם גאנצען קאלטען לעבען...

אין די פינסטערע אלעען

אין די פינסטערע אלעען
איז אינטערעסאנט:
דאַרטען ווערען יונגע קינדער
אין דער שטיל בעקאנט.

אין די פינסטערע אלעען
איז א פרייע וועלט,
די נעדיכטע צווייגען האבען
חרפה, שאנד פערשטעלט.

פון דער צנועה, דער לבנה,
איז דאס ליכט דא שוואך,
אוו די יונגע צווייגען רוישען:
קום נישט, נישט דיין זאך...

אין די פינסטערע אלעען
קאכט דאס יונגע בלוט,
אוו דאס יונגעל מיט'ן מיידעל
קרינגען אנדער מוט:

וואס ס'גיבט אוסטען יונגע הערצער
ווערד דא פריי נערעדט,
אוו מען האלט זיך אוו מען קושט זיך
ביז עס ווערט גאר שפעט...

אין די פינסטערע אלעען
וועלען פריי די שטריק,
אוו ס'גענישען יונגע הערצער
פריי דאס העכסטע גליק!...

מיין געליעבטע

האט מיר מיין ליעבסטע א בריוועל געשריעבען.
שרייבט זי מיר דאַרטען: זי קען מיך ניט ליעבען.
ערשטענס: מיר זענען צוויי אנדערע וועלטען;
וואס איך וויל בענשען, דאס וויל זי גאר שעלטען;
און צווייטענס — עס טהוט איהר די זאך אזוי באנג:
זי האט שוין א חתן, זי ליעבט איהם פון לאנג...

זי האט שוין א חתן... נו זאל זיין מיט מזל!
איך וויים דאך פון לאנג שוין, איך בין א שלים־מזל:
מיט מיר נאר דארף טרעפען די אונגליקען אלע:
געפין איך א מיידעל איז זי שוין א כלה...
מיך קרענקט נאר: איהר חתן וועט איז ער, וועט וויים—
צי איז ער איהר טריי חאטש, צי ליעבט ער זי היים?

צו מיין ליעבסטער

ליעבסטע! אויב דו האסט מיך ליעב
נאר פאר מיינע קליינע ליערער,
בין איך אויכ'עט ניט דערוויערער —
כבוד ליעב איך ביז'ן גרוב.

בעסער אבער וואלט איך וועלען
קוסען זאלסטו מעהרער ניכטער:
כ'זאל דיר, קינד מיינס, אויסער דיכטער,
אויך אלס נוטער יונג געפעלען.

זינגען זינג איך יא ניט שלעכט,
אבער בעסער פאר מיין זינגען —
מיינע קוסען הילכען, קלינגען
אין די פריהלינג־שעהנע נעכט...

אין פריהלינג

וואס ביזטו פערטרויערט, פערטראכט?
דער פריהלינג — ער איז שוין נעקומען
און האט אונז מתנות נעבראכט:
אי שטראהלען, אי בליהונג, אי בלומען.

און מיידלעך שפאצירען ארום
און ברענגען פון ליעבע נעריסען:
א, זיי נאר, מיין חבר, ניט דום:
מען קען פון דער וועלט וואס נעניסען!...

די נאיוון

ווי קלוג איז מיין ליעבסטער,
פיעל זאכען ער ווייס.
דערצו איז זיין קוש
אזוי ברענענדיג הייס:
איך וואלט ניט געוואלט,
נאר ער האט מיר דערקלערט:
א מלאך אין הימעל
פון יעדען קוש ווערט...

מיר זענען אין נארטען
געזעסען גאר לאנג,
פערדעקט צווישען צווייגען
ביי נאכט — אויף א באנק.
ס'איז שפעט שוין געוואָרען.
ארום אזוי שטיל — — — —
אוי, מוז היינט אין הימעל
מלאכים זיין פיעל!...

*
* *

לִיעבעם קינד, איך האָב דיך לִיעב.
דאָך איך קען ביי דיר ניט בלייבען:
כ׳רוה ביי דיר א רגע אב,
פרישע קרעפטען אָנצוקלויבען.

ווי דער וואנדרער אין דעם מדבר
בלייבט אמאל ביי׳ן וואסער שטעהן,
טרינקט זיך אָן און ווערט דערמונטערט,
און ער לאָזט זיך וויטער גיהן.

יאָ, מיין קינד, איך בין א וואנדרער
אין דעם לעבענס וויסטעניי:
כ׳האָב נעקושט דיך, בין דערמונטערט
און — איך וואנדער אויף דאָס ניי!

*
* *

וואו איז אלץ אהינגעקומען.
וואס נעווען איז ליעב און טייער?
וועלכעם וואסער האט פארפלויצט עם,
אננעצינדען — וועלכעם פייער?

טרערען האבען אלץ פערטרונקען.
טרערען אויף די שוואַרצע וואונדען:
און דאס רעשט, וואס איז נעבליעבען,
האט די ליעבע שטיל נעצונדען.

* *
*

האָסט מיין בלוט, ווי וויין געטרונקען
און עס איז דיר גוט נענאנגען:
וואָס א מאַן ווערסט דו אלץ שענער,
איך — אלץ מעהרער אויסגענאנגען.

האָסט מיין בלוט, ווי וויין געטרונקען,
דאָך פערשטעה איך ניט דעם עיקר:
קענסט נאָך טרינקען, ביז אלץ ניכטער,
און איך בין פאר ליעבע שכור...

צו א סאציאליסטין

דיינע אויגען לייכטען, פינקלען.
וועז דו רעדסט פון נייע צייטען:
אלע מענשען זאט אוז גליקליך
וועז די ארדנונג וועט זיך בייטען.

•

אוז איך גלויב אין דיין נביאות.
דאך אין אויג מיינס שטעהען טרערען:
ביי דער בעסטער ארדנונג, ליעבסטע,
וועסטו אלץ נישט מיר געהערען.

די איינציגע

נעליעבטע — זיי האָב איך א סך
און אויסער זיי האָב איך א כלה.
דאָך קינד מיינס, פערלאָן מיך ניט דו,
אַ, דיך האָב איך ליעבער פאר אלע...

דער הימעל האָט שטערעז א סך
און האָט א לבנה אין מיטעז.
דאָך וויזט זיך אמאל ניט די זון,
ווי טרויריג ער קוקט — גאָט זאל היטעז!...

פערלען

שעהנסטע פערלען פון מיין הארצען
רייסט דער שטורעם אויס ביי מיר,
און ער שיט ארויס זיי אלע —
און עס פינקעלט דאס פאפיער.

„ליעבסטע—פרעג איך—ווילסט זיי? כ'שענק דיר!"
נאר זי זאגט פערשעמט ארויס:
„וויסטו ליעבער, אז די פערל
זיינען נאנג פון מאדע אויס..."

V.

צער און יאוש.

פערגעס...

און האָס, וואָס איך וויל, וועל איך קיינמאָל נישט האָבען —
דאָס האָב איך, אַ לאנג שוין, אַ לאנג שוין בעגראָבען.
עס צאפעלט אמאָל קוים דער אלטער זכרון
און רויסט אין דער שטיל אייז: דו האָסט וואָס פערלאָרען!
ער ווייזט ניט קיין קברים, ער רופט נישט קיין נעמען:
פערגעסען זיך.וואו, און פערגעסען זיך וועמען...

אומעט

איך ליעג אויף מיין בעטעל אין חשך נעהילט,
עס שלאָגט קוים דאָס הארץ, און דאָס בלוט איז נעפּיהלט—
איך בין שוין נעשטאַרבען, מסתמא:
וואָס לאָזט מען מיר ליענען און וואַרטען זוי לאַנג?
ווי שוואַר איז דער אומעט, ווי ביטער און באַנג
צו ליענען אָהן הארץ, אָהן נשמה.

וואלקען

וואס־זשע שלעפט איהר זיך איהר וואלקען
אויפ'ן הימעל נאר בעזינדער.
ווי פערלאזענע יתומים,
ווי פערטריב'נע ארמע קינדער?

און וואס איז דאס פאר א תכלית
אזא לעבען, אזא וואנדערן?
אבגעריסען, אבגעשליסען
און ווייט איינער פון דעם אנדערן?

און אז ס'דריקט אייך צו דאס וואלקען,
אונערטרעגליך ווערט דער קומער,
גיעסט איהר דאמאלס גרויסע טרערען
פאר דער קאלטער ערד, דער שטומער?...

וואס'זשע שלעפט איהר זיך, איהר וואלקען,
וואס'זשע וועקט איהר מיינע וואונדען —
וואס דערמאנט איהר מיר מיין לעבען?... — —
ווערד פערשוואונדען, ווערד פערשוואונדען!...

א פראגע

רייסען, וואס איך האָב געקליעבט.
ליעדער, וואס איך האָב געשריעבען.
פערזען, וואס איך האָב געזונגען.
טענער, וואס איהר האָט געקלונגען. —
זאגט מיר, וואס וועט פון אייך זיין.
וועז איך וועל אין גרוב אריין?

וועט זיך אייגער וועז געפינען
מיט א הארץ אוז מיט א זינען
אוז אייך, ליעבע מייגע גראָסען.
וועט מיט צארטער האנד צוואסען
קלויבען, פלעכטען אייך אין קראנץ.
בלייבען זאָלט איהר אייביג גאנץ?

אדער איהר וועט געהן פערלאָרען.
ווי גאָר קיינמאָל ניט געבאָרען.
ווי פון יוגענד די חלומות.
ווי אין שוהל די אלטע שמות.
ווי א וואלקען אין דער הויך.
ווי א ווינד אוז ווי א רויך?...

* *
*

איך האָב נאָך אין לעבען
פיעל ארבייט, פיעל פליכטען.
דאָ דאַרף איך בעפוצען,
דאָרט דאַרף איך פערריכטען.

דאָ דאַרף איך צעברעכען
און דאָרט עפּעס בויען, —
איך קען ניט א צווייטען
די ארבייט אָנטרויען.

און יאָהרען זיי לויפען
ווי רוישענדעם וואסער.
די כחות — זיי שווינדען,
דאָס פּנים ווערט בלאָסער.

און יאָהרען זיי פליהען.
ווי ס'וואלט זיי ווער טרייבען:
די ארבייט, די פליכטען —
זיי בלייבען, זיי בלייבען...

אין א פינסטערער נאכט

איך האב אין א פינסטערע נאכט
די טהיר און די לאדען פערמאכט,
און האב מיך בערעכענט מיט שרעק:
אין וואס איז מיין לעבען אוועק?

און ווי דורך א שפאלט האט געטאנט,
האט עלענד מיין הארץ זיך געקלאגט:
געקלאגט און געדריקט, און געקלעמט —
איך האב פאר דער זון זיך געשעמט...

* *
*

אוֹן הונדערט מאָל דענקען,
אוֹן טויזענד מאָל קלערען —
דו וועסט פון דיין שכל
קיין ענטפער דערהערען!

אוֹן הונדערטער כוסות,
אוֹן טויזענדער טרינקען —
דו וועסט אלץ דיין יאוש
נישט קענען דערטרינקען...

אוֹן רויכער אָהן אויפהער —
די זאָרג וועט דיר בלייבען,
עס וועט זי דער רויך ניט
פעריאָגען, פערטרייבען.

אוֹן טויזענדער פרויען,
א סולטאַנס א הארעם —
דיין הארץ בלייבט אָהן ליעבע
אוֹן ליידיג דער ארעם...

עס בלייבט ניט קיין מיטעל
דעם שמערץ מאכען לינדער — —
אוי, ארימע מענשען,
אוי, נארישע קינדער!...

עלענד

און שטיל איז אין צימער
די נאכט איז שוין שפעט:
און שרעקענדיג קוקט ער
איז ווינקעל צום בעט.

און שרעקענדיג קוקט ער.
דאס הארץ אזוי ציהט —
און שרעקענדיג דאכט ער:
זיך לענען, צי ניט?

עס קוקט דורך די שויבען
די נאכט שוואַרץ אריין.
און וויקעלט אין עלענד
אין טרויער איהם איין...

די נאכט קוקט אין פענסטער,
אזוי ווי זי היט...
און ביינקענדיג קלערט ער:
זיך לענען, צי ניט?..

ווען דו בלייבסט אַליין

דו ארבייטסט מיט אימפּעט מיט האסט
און ס׳טראָגט זיך א שעה נאָך א שעה,
און ענדליך איז אומעטיג פּאָרט,
און ענדליך איז גאָר־נישט ניטאָ...

דו ארבייטסט, פערגעסט זיך און קוועלסט,
און מיינסט, דו ביזט נאָך אמאָל יונג, —
און בלייבסטו א ווייַלע אַליין,
שטעלט אויס דיר דיין שאָטען א צונג...

די לעצטע סטרונע

גלויבען, האפענונג — פערטריעבען —
פיערעל מיינע, יאמער הויך!
נאר איין סטרונע איז געבליעבען
און די איינע פלאצט באלד אויך!

אויפער ס'פלאצט איז דאך מיין ווילען,
זאלסטו עהרליך דיענען מיר
און מיין אונגליק הויך פערשפיעלען,
ווי אמאל, אויף סטרונעס פיער....

א תפלה

שטיינער לינען מיר אין האַרצען,
חמאַרעס נעהען מיר אין קאַפּ, —
גאָט דו גוטער, פול ערבארמען,
שיק דיין גנאַד אויף מיר ארמאַב!

קראַנק, רערשראַקען איז מיין זעעלע,
זי איז דאָך פון דיר א טייל —
און זי בענקט אלץ און זי זוכט דיך, —
מיין נשמה, הייל זי, הייל!

מיינע אבגעלעבטע יאָהרען

מיינע אבגעלעבטע יאָהרען
האָבען זיך, ווי שווארצע שאָטען,
אויסגעלענט און אויסגעצויגען
אויף מיין לאנגען לעבענס־וועג...

וואָס'זשע ווילט איהר! כ'ווילּ ניט וויסען
פון מיין אלטען, אלטען עבר.
כ'בין ניט יענער, כ'בין אַנ'אַנד'רער —
לאָזט מיר, לאָזט מיר נעהן אליין!

כ'וועל אין וועג בעגעגנען בוימער,
כ'וועל אין וועג בעגעגנען פייגעלּ,
און א נייער קוואלּ, א פרישער
שטילּען וועט מיין לעבענס־דורשט!

און איך לאָז מיך פרעהלּיך לויפען,
און עס ווילט זיך פייפען, זינגען —
קעהר איך אַפּ מיין קאָפּ א הינטער:
וועה, די שאטען יאָגען נאָך!...

דער סוף

דאס וועלטל נעענדינט.
דאס לעבען — נעענקט.
און אזוי מאוס.
אזוי אהן עפענט!

עס איז ניט קיין דראמע
און קיין וואדעוויל.
עס איז נאר אנ'אומעטינס.
וואסערדינס-שפיעל.

און שווער און פאמעליק
דער פארהאנג ער פאלט.
און וויסט וועלט און וויסטער
און פינסטער און קאלט...

דער קראַנקער בוים

ווי נאָר ס׳הויבט דער בוים אָן דאַרעט,
דאַרט ער שוין אוּן דאַרט;
ס׳וועט ניט היילען איהם דער פריהלינג,
וואָס ער וואַרט אוּן וואַרט.

גרינעט וועלען ניט די בלעטער
אויף די צווייגען מעהר;
אוּן קיין פייגעל וועט ניט קומען
זינגען דאָ אהער.

אוּן דער טהוי בעגינעט וועט ניט
פאַלען אויף זיין קאָפּ,
אוּן דער וואַנד׳רער וועט איהם וועכצען,
רוהט ביי איהם ניט אָב.

ס׳וועט דער פריהלינג נאָר איהם רייצען,
ס׳וועט איהם טהאָן נאָר באַנג:
אַלע בוימער אויסגעציערטע,
ער נאָר — הויל אוּן קראַנק.

מיין טאָג

ס'איז מיין טאָג פון פרייד פערשוואונדען,
אוּן מיין נאכט איז אַנגעקומען,
חאָב איך פייער אַנגעצונדען,
וויעדער וואכען זיך געמומען.

ס'איז דאָס לעבען ליעב אוּן טייער,
אוּן עס ווילט זיך וואכען, וואכען, —
ציגר איך ליכט אוּן ברעכן מיר פייער, —
כ'ווייל מיר וויעדער פריילִיך מאכען.

נאָר עס שליעסען זיך די אויגען
אוּן דער קאָפּ ער פאלט א מיעדער:
איז דער טאָג אוועקגעפלויגען,
קענסטו שוין ניט טאָגען וויעדער...

אוי, די איינציג-וויסע האָר!...

אוי, די איינציג־וויסע האָר
ווי זי טהוט מיר באנג!
שוואַרצער קאַפּ, ווער וויים דורך אויס —
דאָס איז מיין פערלאנג!

אוי, די איינציג־וויסע האָר,
ווי זי שרעקט און שרעקט!
עהדער נאָך די עלטער קומט,
עקט די יוגענד, עקט.

ס'טרייבען פלינק די שוואַרצע האָר:
צו דיין ליעבסטער נעה!
ד'איינציג־וויסע האָר, זי לאכט:
זאג שוין איהר: אדיע!

ווייגען שטיל די שוואַרצע האָר:
זיי צו לעבען גרויט,
לאכט די וויסע האָר פון זיי:
כ'פלעכט פאר איהם דעם טויט.

יוגענד, עלטער, לעבען, טויט —
שרעקליך איז דער קריעג!...
א, דו איינציג־וויסע האָר,
פייער שוין דיין זיעג!

* *
*

און דער זומער ווערט פערשוואונדען
מיט די דופטענדיגע נעכט.
און עס וועלקען אלע בלומען.
און דער ווינד פון הערבסט צוברעכט

אלע גרינע, פרישע צווייגען.
און ער מאכט פון זיי א תל,
און די בלעטער פון די בוימער
פאלען אב, צודארט און גע׳ל.

און די יונגענד ווערט פערשוואונדען.
ווי א נעבעל, ווי א רויך.
און זי שלעפט אוועק די ליעבע
און דעם גלויבען, און דעם כח...

אלעס, אלעס ווערט פערפלויגען.
וואס נאר טייער, ליעב און שעהן, —
אייביג בלייבען נאר די צרות.
אייביג בלייבט דער טויט אליין...

צום טרויס.

אנגענומען זיך מיט צער
פאר דעם לאנגען טאג, —
א דו ליעבער, זיסער טרויס,
טראג מיין ועלט, טראג!

א, וואס זעה איך וועז איך וואך,
ארמומה, זומפ און קויט;
ווער בעזוכט מיך, וועז איך וואך? —
נאר די אלטע גויט...

און איך בעט: דו, גוטע נאכט,
פאל שוין, פאל שוין צו!
און מיין הארץ, מיין קראנקען הארץ
שענק אביסעל רוה...

קום־זשע גלייך, דו ליעבער טרויס,
טראג מיך ווייט און טראג,
טראג מיך ווייט, איך זאל ניט זעהן,
וואס איך זעה ביי טאג...

וואו?

איך בין שוין געוואָרעז
אנ'אייביגער וואנדרער
אוז וואָגעל אוז בלאָנזשע
פוז שטאָרט צו דער אנדרער.

וואו וועל איך פערבלייבעז.
א רוחע געפינעז?
די פראָגע, זי נאָגט מיר
אוז עגבערט מיין זינעז.

צו וועל איך אין וועגעז
שוין אייביג זיך דארבעז
אוז וויט פוז מיין הייפאטה
איין עלענדער שטארבעז?

וועד וועט אויך מיין קבר
מיין נאָמעז פערשרייבעז.
עם זאל א גערעכניש
נאָך מיר חאָטש פערבלייבעז?...

לעבען ווילט זיך

לעבען ווילט זיך... אח דאס לעבען
האט אין זיך אזוי פיעל חן,
נאר איך קען נאר נישט דערנרייכען
דאס, וואס ליעב איז, דאס וואס שיין.

לעבען ווילט זיך... נאר איך קען נישט —
כחות דארף מען האבען מעהר...
שטארבען... און פערלאזען אלעס —
אח, דאס איז מיר אויך צו שווער!

און מיין לעבען איז נענליכען,
צו א לאמפ מיט וועניג נאפט:
ווערען ווערט ער נישט פערלאשען,
ברענען האט ער נישט קיין קראפט!...

אמאליגע טעג

צושטעלט זיך אין רייהען אמאליגע טעג,
פערשוואונדענע טעג פון מיין לעבען.
איך וועל אייך אדורכגעהן פון אנהויב ביז ברעג
און יעדערען „שלום" אבגעבען.

איך וועל מיר פאר יעדערען געבען א נייג
און שטרעקען מיט ליעבשאפט די האנד אייך:
עס וועט זיך בעווייזען א טרעהר אין מיין אויג —
אן'אלטע — זי איז דאך בעקאנט אייך.

צושטעלט זיך אין רייהען פערגאנגענע טעג!
פערגעסט, וואס איך האב אייך געשאלטען,
עס איז נאר געווען פאר צרות אהן ברעג,
עס האט מיר מיט אייך נישט געגאלטען.

איהר זענט אזוי חשך'דיג פינסטער געווען
און שווער, ווי די ריזיגע בערגער,
געהאפט האב איך בעסערע טעג פאר מיר זעהן,
אומזיסט אבער — די זענען ערגער!...

דער נעבעל

וואס זאל עס בעדייטען דער נעבעל,
וואס הענגט אזוי דיכט אויף דער שטאדט?
צי ווי׳ל שוין דאס שטיקעלע חימעל
אוועקרויבען אויף פון אונז גאט?

צי ווי׳ל ער פערשטעלען דאס פנים
פון מענשען, וואס נעהען אין גאס,
און זעהן זאל ניט איינער דעם צווייטען,
די בליקען, די בייזע, פול כעס?...

צו איז איהם די זון גאר א שאדען,
וואס לויכט נאר צו גזלה און זינד,
און האט זי פון מענשען פערהאנגען
מיט נעבעל גערייכטען אצינד?...

וואס זאל עס בעדייטען דער נעבעל,
וואס הענגט אזוי טרויריג און שווארץ? —
אן׳אימה בעפאלט מיין נשמה,
עס טרויערט און ציטערט מיין הארץ...

איך וויים ניט...

איך וויים ניט וואס האָב איך,
איך וויים ניט וואס פעהלט מיר;
איך וויים נאָר — די ליכטיגע
זון איז פערשטעלט מיר.

איך וויים ניט וואס זינג איך,
צי ליעבע, צי צאָרעז;
איך וויים נאָר — מיין הארץ איז
פערשרפ'ט געוואָרעז.

איך וויים ניט צי לעב איך,
צי בין איך געשטאָרבעז;
איך וויים נאָר פערשימעלט
איז אלץ אוז פערדאָרבעז...

שלום

איך וועל מאכען שלום
מיט דעם לעבען:
וועט עס עפעס געבען
וויל איך נעמען — —
כ'וועל מיך קיינמאל קלעמען — —
ס'איז א חלום, ס'איז א חלום!...

וועט מיין ליעבסטע קומען
מיך בענליקען.
וועל איך פעסט זי דריקען
וויך און וואַרעם
איז מיין ארעם:
טאַמער ניט — זי האָט פערלאָזען —
וועל איך אויך קיין טרעהר ניט לאָזען,
אוז מיין הארץ בעפעהל איך: שטומען!

איך וועל מאכען שלום
מיט דעם לעבען:
כ'וועל מיך קיינמאל קרינגען
מיט דעם מזל, מיט דעם הארטען, —
כ'וויל אביסעל רוהיג ליעגען,
רוהיג וואַרטען...

שא, מיין ליעבער,
כ'שליעם די אויגען — —
אלץ פאריבער, אלץ פערפלויגען — —
ס'איז א חלום, ס'איז א חלום! ...

ביי די בוימער

הינטערען שטעדטעל, וואו די בוימער
שטעהען שטאלץ און פריי און שלאנק.
נעה איך אום אצינד נעבויגען,
מיער פון לעבען, עלענד, קראנק.

הויבע בוימער, אלטע בוימער!
רוף איך מיט א מאטען קול,
קוקט אן אייער פרייגד דעם אלטען
און דערקאנט מיך פון אמאל.

אה, דערקאנט מיך, ליעבע בוימער!
גיעסט אריין מיר אויף דאס גיי
אין מיין הארצען לוסט און ליעבע,
ווי אמאל אין שעהנעם מאי.

וועקט מיך ווייטער אויף צום לעבען,
וואראמט אן מיין קאלטעם בלוט,
קעהרט מיך אום צום נייעם לעבען —
נייע קרעפטען, פרישע מוט!

איהר געדענקט דאך מיך פון פריהער,
ווען איך האב עס אלץ געהאט,
לאזט מיך בוימער, איצט ניט וועלקען,
ווי אין הערבסט־צייט אייער בלאט...

דאָס בוימעלע

און זעהסטו דאס בוימעל, ייאס וואקסט אויף דעם פעלד
אהן פרייגד, אהן חברים, אלייז?
עס שאקעלט זיך טרויריג און דאוועגט פאר גאט,
וואס בעט עס, — ווער קען עס פערשטעהן!

עס בעט נישט קיין פריהלינג, קיין ווארימען שטראהל —
וואס נוצט עס דעם עלענדען קינד?
עס ווייגט נאר און בעט זיך נעוויטער ביי גאט.
עס זאל איהם צוברעכען דער ווינד!...

*
* *

עס שאקעלט דאס בוימעל זיך חין און צוריק —
עס וועלט ניט צובראכען... אה וואס איז דאס נליק?
וואס טויג אזא לעבען — אין אייביגען שרעק? — —
אה, איינמאל א בראך — און נעגוג, און עס!..

דו פרעגסט...

דו פרעגסט מיך, מיין פריינד, ווי אלט איך בין שוין,
איך וואלט עם דיר גערן דערצעהלען:
נאר גלויב מיר, מיין פריינד, איך וויים ניט אליין —
עס האט ניט געלוינט זיך צו צעהלען...

דער קארנער צעהלט געלד, דער גליקליכער — טעג,
מען צעהלט וואס ס'איז ליעב, וואס ס'איז טהייער:
מיין לעבען, א, פריינד, איז א וויסט־לאנגער וועג,
און פונקט פאר א יאהרען, ווי הייער...

אויב לעבען היסט ליידען, דאן לעב איך שוין לאנג,
דאן האב איך גענוג זיי, די יאהרען :
אויב לעבען היסט הערען פון גליק חאטש א קלאנג
דאן בין איך נאך נאר ניט געבארען...

פון טאָל

נאט, נעם מיך פון טאָל פון בעטריעבטען ארויס,
וועז ניט נעהט מיין לעבען, מיין חיות מיר אויס.
דאָ לעשט זיך מיין זעעלע, אזוי ווי א ליכט,
וואס צאנקט אין א שענק מיט שכורים נעריכט;
דאָ שלעפּ איך מיך אום, דערשראָקען און בלאס,
אזוי ווי א פערבלאנזשעטע קינד אין א נאס...

דער שטויב פון דער וועלט...

דער שטויב פון דער וועלט איז געפאלען אויף מיר.
און קראנק בין איך, קראנק:
די ליעבע — זי וועלקט טיף אין הארצען ביי מיר.
אין קאפ — דער גראנק...

און ווער קען מיך הילפן? נישטא אזא מענש.
נישטא אזא לאנד!
און וואלסטו דעם הימעל דערגרייכען געוואלט —
ווי קורץ איז דיין האנד..

נעדאנקען.

1.

דער מענש.

דער מענש — ער האט הויכע פערלאנגען,
די כוחות — ווי שוואך און ווי קליין!
איהם ווילט זיך דעם הימעל דערלאנגען,
און קען אויף דער ערד קוים אומגעהן.

איהם ווילט זיך די גאנצע וועלט ליעבען
און לינדערען יעדערענס „אוי" —
און ליעבע איז קוים איהם געבליבען
פאר אן אריימער, זינדיגער פרוי...

2.

פרויען.

פערזוימט האט זיך משה אין הימעל,
דאס פאלק האט נאך גאט זיך פערבענקט —
אן אנדערען גאט זיך צו מאכען,
האבען פרויען די ציהרונג געשענקט.

א, חיינט זענען אנדערע פרויען —
עם בייטען זיך צייטען, א שרעק!
די חיינטיגע פרויען פאר ציהרונג
זיי שענקען דעם גאט אייך אוועק..

.3

א קאמפליטענט.

כ,האב מיט איהר נעשערצט, געלאכט,
קאמפליטענטעז איהר נעמאכט
און מיין עהרעז וואהרט נעגעבעז.
אז איך ליעב זי ווי מיין לעבעז.
אך, ווי וואלט עם איהר פערדריסעז,
זועז זי וואלט מיין לעבעז וויסעז?!...

.4

מיינע טעג.

ביטער איז געווען מיין נעכטעז
און דער היינט איז אויך פול זארגעז—
און דער היינט און נעכטעז—ביידע
שאפעז, וועבעז מיר מיין מארגעז.

א, אזעלכע צוויי שלימזל'ס
קענעז רעכטס דעז עפעס מאכעז? —
ס'וועט ארויס קומעז א מארגעז
נאר צום חוזק, נאר צום לאכעז...

5.

מיינע ליעדער.

כ'האב געשריבען מיינע ליעדער
נאר מיט טינט מיט שווארצען.
וועז איך לעז זיי, דאכט מיר זעה איך
רויטעם בלוט פון הארצען.

וואס איך לעז די ליעדער מעהרער
ווערט אלץ רויטער, רויטער.
וואס איך שרייב די ליעדער, מעהרער
ווער איך בלייכער, טויטער...

6

מיין פרייגד.

מיין פרייגד! מיט־דער וועלט וועסטו גאָרנישט ניט מאכען —
אוז האט זי פון דיר נאר גענומען צו לאכען,
דאן מוזטו ענטלויפען, דאז מ ו ז ט זיך בעהאלטען,
אין ערגיץ א ווינקעל, א וויסטען, א קאלטען.

מיין פרייגד! מיט דער וועלט וועסטו גאָרנישט ניט מאכען,
עם האט שוין געטראפען א זעלכענע זאכען.
די וועלט, אט די אלטע, די נארישע זקנה,
איז פונקט, ווי א קינד נאך, אנ'עקשנ'טע איינע...

7.

גאָט׳ס פוסביינקעל.

דער גרויסער, פרייער חימעל
דאָס איז דאָך גאָטעס טהראָן,
און ריין איז גאָטעס חימעל
פון אייביג־אייביג־אָן.
רי ערד — דאָס איז זיין ביינקעל
— אזוי זאָגט גאָט אליין
צי פאסט דיר גאָט דיין ביינקעל
זאָל זיין אזוי ניט ריין? —

8.

דער בלינדער.

אָט איז ער געקומען, דער אַרימער **בלינדער**
און האָט אויפ'ן הויף זיך געשטעלט,
עס ציהט זיך דאָס קלעגליכע ליער זיינס: **א בריזיער!**
איך זעה ניט די ליכטיגע וועלט!

עס ריהרען זיך הערצער, עס ווייזען זיך טרעהרען,
מען וואַרפט איהם פון פענסטער פיעל געלד;
און שטיל ווערט דער בלינדער, ער איז שוין בערוהיגט—
ער זעהט שוין די ליכטיגע וועלט!

9.

די נאַכט.

די נאכט רוקט זיך אַן, די נאכט רוקט זיך אַן
די אוראַלטע, פינסטערע נאכט,
און רוהיג און שטיל בעהערשט זי דעם טראַן
מיט חשך און פינסטערער מאכט.
און ס'ראכט זיך זי רעדט: נו, זאַגט איהר אַליין,
צי איז דען ניט בעסער פאר אייך:
ווי רוהיג און שטיל! קיין פרייד, קיין געוויין,
עס שלאַפען זיך אַרים און רייך!

10.

אַלטער גלויבען.

אלטער גלויבען, אלטע האַפנונג
ציהט זיך פון מיין הארץ ארוים —
אַבנעוואַהנט האַט איהר דאַרט יאַהרען,
איצט איז אייער צייט שוין אוים!

כ'האַב דערקענט אייך פאלשע שכנים,
איהר פערשפרעכט אלץ זילבער, גאַלד,
און איך בין שוין אלט געוואַרען,
און איהר האַט נאַך נישט בעצאַהלט!...

צום לעבען

לעבען זאג מיר, וואס דו האסט
און איך פרעג נישט, וואס עס קאסט;
שטעלען שטעל דעם העכסטען פרייז,
אבער עפעס שעהנס בעווייז.

כ׳האב געהאט אן אידעאל —
ווי אין וואלד א ריינער קוואל,
אנגערירט האב איך איהם קוים
איז צורינען ער ווי שוים...

כ׳האב געליעבט א פרוי — איהר בליק
האט געשאפט מיר פרייד און גליק;
כ׳האב דערקענט זי — ערשט א שלאנג
און דאס הארץ איז ווייסט און באנג...

כ׳האב געקעמפפט פאר מענשען־גליק
לויז צו מאכען זיי פון שטריק;
כ׳האב געהאפט, געגלויבט, ווי א קינד:
דאך די בלינדע בלייבען בלינד.

האב איך באלד פערלאזט דעם מארק
און געשטיגען אויף א בארג;
כ׳האב דעם העכסטען שפיץ בעזוכט
און — — די איינזאמקייט פערפלוכט!

וואס־זשע האסטו, לעבען, נאך,
אויסער זיעבען טעג אין וואך,
אויסער אונזער שווערען יאך
און דעם טויט, דעם טויט דער נאך...

VI.

די חיים.

מיין צוריקקעהר אהיים

1.

אומגעוואנדערט און געוואגעלט
האב איך אין דער פרעמד פיעל יאהרען
איבערדריסיג און פערמאוסט
איז דאס לעבען מיר געוואהרען.
א, די גרויסע שטערט, די גאסען
מיט די ריזיג־הויכע מויערן
האבען מיך אזוי געשראקען —
כ'פלעג דאהרט נאך מיין היימאט טרויערן:
נאך דעם קליינעם, ליעבען שטעדטיל
נאך די געסלוך, — עלענד, ארעם:
נאך די שטיבעלעך די קליינע —
נאך די לעבעדיגע קברים.
נאך די קברים! דאך געצוינען
צום בית־עולם, צו דעם אלטען;
א, ווי פיעל זכרונות ליעבע
ליענען דארטען טיף בעהאלטען.
טיף בעהאלטען דאך וועל איך זיי
פון דער ערד צוריק אויסגראבען,
מיט פערשטארבענע וויערער זעהן זיך,
ווי פיעל נחת וועל איך האבען!
כ'האב די גרויסע וועלט פערלאזען,
בין געפלויגען ווי אויף פליענעל,
צו מיין שטעדטיל, וואו געשטאנען
איז אמאל מיין קינדהייטם וויענעל.

2.

כ׳האָב דערקענט דיך, ליעבעס שטעדטל,
האָסט זיך פיעל ניט אומגעביטען!
איך דערקען די געסלעך דיינע
און דעם גרויסען מארק אין מיטען.
אח, ווי טרויריג ווייזט ער אוים מיר:
אלע הייזער אלט געווארען,
און די שויבען פון די פענסטער
קוקען פינסטער, פול מיט צארען!...

* *
*

חיים ליייזער׳ס הויז — וואו איז עס
מיט דעם גאניק מיט דעם לאנגען,
וואו עס פלעגט זיך שטענדיג הערען
לוסטיג לאכען און געזאנגען?
רייך געווען איז חיים ליייזער
און א בעל הבית אן עכטער,
א פרנסה שטוב א גרויסע
און צוויי שענע, יונגע טעכטער.
איך געדענק די עלט׳רע, בייליע,
מיט די שווארצע, גרויסע אויגען,
וועלכע פלעגען שטענדיג לאכען
און מיין הארץ דאן צוגעצויגען.
כ׳פלעג אפט קומען אויפ׳ן גאניק
אין די זומער־נעכט צו זיצען
מיט די טעכטער, מיט די שיינע,
און פלעג פרייליך שיטען וויצען.

זייער לאַכען פּלעגט דאָן קלינגען,
ווי דאָס ליעד פון נאַכטיגאַלען —
אַך, וואו זענט איהר, ליעבע טעכטער,
אָ, וואו זענט איהר איצט פערפאַלען?
שלעכטע צייטען! חיים לייזער
איז פערארימט לאַנג געוואָרען,
נאָך אמעריקע די טעכטער
זיינען גלייך אוועקגעפאָהרען.
דאָס האָט מיר דערצעהלט די מוטער
מיט פערווויינטע, פייכטע אויגען:
„מיינע לוסטיגע צוויי פייגעל
זיינען איבער ים פערפלויגען!"
„מיינע לוסטיגע צוויי־פייגעל!"
האָט זי מיט די הענד פערבראָכען —
„זעהט, א תל פון הויז געוואָרען,
און דער גאניק איז צובראָכען"...

3.

ניט פערגעסען אויך דעם שולהויף,
וואו עס שטעהט די תלמוד תורה,
כ'האָב בעטראכט זי נאָר פון ווייטען,
ווייל פון נאָהענט איז א מורא...
כ'האָב דערקענט די אר'מע קינדער —
באָרפוס, נאקעט און דערשלאָגען;
און נעריהרט פון זייער עלענד
האָט דאָס הארץ געוואלט וואָס זאָגען:
אָ, איהר תלמוד־תורה קינדער!
כ'קוק אויף אייך מיט פייכטע אויגען —
ספרים טראָגט איהר ניט אין ראנצעס —

וואָס־זשע געהט איהר איינגעבוינען ?
וועלכע שווערע משא קרימט אויס
יונגערהייט נאָך אייער רוקען ?
איז די תורה אזוי שווער אייך
אָדער איז דאָס ברויט צו טרוקען ?"
נאָר זיי האָבען ניט געענטפערט,
האָבען קענטיג שוואָך פערשטאַנען :
אויסגעשטעלט די אויגען, פראָגענד :
אָט די ווייבקייט קומט פון וואַנען ?...
זיי, די אָר'מע און יתומים
זיינען נאָר געוועהנט צו ווילדע
קולות, קניפען און קולאקעס,
אָבער ניט צו ווערטער מילדע...

4.

כ'האָב געוואָלט זעהן דעם בית המדרש,
בין אין איהם אריינגעגאַנגען —
אח, ווי הערצליך און ווי פריינדליך
האָט מיך יעדער דאָרט עמפּפאַנגען !
א בעקאַנטער, צי א פרעמדער
האָט זיין האַנד מיר אויסגעצויגען
און עם האָט „שלום עליכם"
העל געלויכטעט אין די אויגען.
כ'האָב דערקענט די אָרמע ברידער,
צוויישען זיי אויך חיים בער'ן,
מיין אמאָליגען מלמד —
כ'האָב דערקענט איהם אָן זיין שטערן
מיט די פיעלע, פיעלע קנייטשען,
טיעפער זיינען זיי געוואָרען...

„וואס־זשע מאכט איהר לײַבער רבי,
ווי האָט איהר געלעבט די יאָהרען?
אוז ביי טאָג אין שוהל וואָס טהוט איהר?
ס׳איז מיר עפעס ניט געפעלען,
אַרער זענט איהר רייך געוואָרען
אוז האָט אויפגעהערט צו קנעלען?“
לײַבער זוהן! האָט ער געענטפערט —
כ׳בין ניט רייכער, ס׳האָט מיין צעטיל
ניט געוואונען, דאָך בין איך שוין
אוים מלמד אין מיין שטעדטיל.
לײַבער זוהן! אויף אונז׳רע אידען
קומט א צרה נאָך א צרה;
מעהר נישטאָ שוין יענע יאָהרען —
קיינער דארף ניט קיין גמרא!
מ׳לעהרענט אוים נאָר איצט דעם אינגעל
עפעס דאוונען, עפעס ברכה,
עהדער נאָך ער ווערט בעל מצוה
ווערט פון איהם א בעל מלאכה!“
— וואס־זשע טהוט איהר לײַבער רבי,
וואר־זשע נעמט איהר זיך צום לעבען?
„כ׳האָב פערקויפט, מיין זוהן, דאָס שטיבעל
אוז מיין טאָכטער אויסגענעבען.
דו גערענקסט מיין קלײַנע שטיבעל,
מ׳האָט געדארפט עס איבערבויען,
דאָך איך קען עס ניט פערגעסען,
ס׳ציהט דאָס הארץ, א, מענסט מיר טרויען...
נאָר צוריק די אייג׳נע מעשה...
שטותים! כ׳האָב געמוזט פערקויפען;
דו גערענקסט דאָך נאָך מיין בתולה...
אוז די יאָהרען, אוי זיי לויפען...

לאָזען זיצען איז קיין תכלית,
ז'איז געווען א היבשע בתולה,
נאָר אין אָרימקייט וואָס העלפט עס?
שעהן אָהן געלד איז ניט קיין פּעולה.
פּאָר א בעל־מלאכה... מילא...
נאָר פערדעקען מיט א שלייער...
— וואָס־זשע טהוט איהר איצטער רבי?
„כ'זוף ביי טאָג אביסעל זוהר".
— נייז — איך מיין פון וואנען לעבט איהר?...
„פרעג, מיין זוהן, ניט — לאָז צופריעדען —
מיט דעם בורא'ס חילוק — עס לעבט זיך,
ווי עס לעבען אלע אידען..."

5.

אין בית מדרש איז א ווינקעל
האָט א אינגעל זיך פערקליעבען
און מיט גרויס געפיהל, התמדה
האָט ער עפּעס דאָרט געשריעבען.
ב'האָב בעטראכט איהם—הויט און ביינער
און די בעקלעך איינגעצויגען,
האָט קיין צייכען פון א פּנים,
נאָר עס פינקלען זיינע אויגען.
איך בין צו איהם צוגענאנגען
און געפרעגט: וואָס שרייבסטו ליעבער?
ער האָט זיך פערשעמט, דערשראָקען
און געציטערט ווי אין פיבער.
נאָר נישט — האָט ער קוים געענטפערט —
כ'האָב זיך ליעב צו מאָהלען תמיד...
כ'מאל פון גרויסע לייט די בילדער —
אויך מיין ארבייט איז דער עמוד...

אין דער חיים איז ענג און פינסטער
און די קלייניע קינדער שרייען,
שרייב איך דאָ מיר אין בית מדרש —
כ'מאַל איצט — „הבל'ן הרג'ט קין"...
ס'האָט געזעהן אמאָל דער דאָקטער
מיינע ארבייט, די פאָפיערען —
כ'וואָלט א „לייט" געווען, זאָגט ער
וועז נעקענט וואָלט איך שטודירען.
ס'האָט מיין טאַטע שטארק צעלאכט זיך
אויף דעם דאָקטער'ס רייד אין גאנצען:
מיין זוהן שיקען אין די קלאסען, —
אפשר זאָל איך געהן איצט טאַנצען..."

6.

טרויריג בין איך פון בית מדרש
און בעטריעבט ארויסגעגאנגען,
פול מיט וועהמוטה, פול מיט זאָרגען,
פול מיט נאַרישע פערלאנגען...
כ'האָב געלאָזען געהן זיך ווייטער
געהן און געהן... איך זאָל פערגעסען
מיינע שווערע, גרויסע ליידען,
וועלכע דריקען מיך און פרעסען.
געהענדיג פערטיעפט אין טרויער
בין איך צו דעם טייך געקומען
און א טיעפער, אלטער קומער
האָט מיין זעלע דורכגענומען.
זיי גענריסט מיר, ליעבעם טייכעל,
א, ווי פלעג איך נאָך דיר בענקען!

שטעהענדיג ביי גרויסע ימים
פֿלעג איך דאַרט אויך דיך נערענקען.
רוהיג, שטיל פֿליסט דיינע וואסער,
ביי דיר קאַכען ניט קיין חוואליעס.
דיינע שיפֿען — שטיקלעך שמאטעס
שווימען — צייכענס פון דעם דלות.
זומער צייט אין דיינע וואסער
וואלט א תענוג ווער נעפּינען.
טריקענסטו דאן אויס אין גאנצען.
דיינע וואסער ווערט ענטרינען...
ווינטער צייט ווערסטו פערפֿרוירען
און מיט מיסט פערדעקט, פערשאַטען...
דאַך האָב איך דיך ליעב, מיין טייכעל,
כ'וואלט פון דיר ניט אַבגעטראַטען.
אמת, כ'האָב געזעהן שוין טייכען,
וואו די חוואליעס וואַרפען, ברומען,
וואו דאָס וואסער — שטאַרק און מעכטיג,
דאַך בין איך צו דיר געקומען.
יאָ, צו דיר האָט מיך געצויגען,
דאַרט בין איך געווען א פרעמדער, —
— איך נערענק, ווי ביי דיין וואסער
פֿלעגט מיין מוטער וואשען העמדער...
און דערמאן איך אין מיין מוטער
ווערען ד'אויגען פול מיט טרערען...
נעם זיי צו צו דיר, ליעב טייכעל,
ווען טרוקען קיינמאל ווערען...

7.

קומענדיג א חיים, צום זיידען,
דאָרט איז מיין קוואַרטיער געווען —
האָט די באָבע מיר א נאנצע
לעקציע אָנגעהויבען לעזען.
„וואו ביזטו דאָס אויסגעווען?
און אונז האָסטו גאָר פערגעסען:
האָסט זיך נאָר דערמאָנט צו קומען
וועז פערוואָלט האָט זיך דיר עסען...
מילא איך בין דיר עס מוחל —
האָט זי ליעבליך צוגעגעבען —
ביזט א יונגערמאן, עס ווילט זיך
אומשפאציערען, ס'ווילט זיך לעבען.
איך בין אויך אמאל געווען
יונג און ליעב געהאט צו שפיעלען;
אך, וואָס איך פלעג אויסשפאציערען
און קיין מיידקייט קיינמאל פיהלען.
איצטער... אויס! נאָר אין מחשבות,
כ'האָב פערריידט זיך און פערגעסען,
ביזט א הונגעריגער נעביך,
נעהם אויף גיך און וואש זיך עסען".
גוט האָט מיר נעשמעקט דער באָבעס
איהרע אויפמאכונג שפייזען:
שמאלץ מיט רעטאך... אין דער פרעמד דאָך
האָב איך ניט נעקענט ס'דערווייזען.
לאכט אייך, ברידער, פון דעם מאכל,
וואָס איהר ווילט דאָס זאָגט און רעדט אייך —
איך בין דאָך ביי מיינס — עס שמעקט מיר
אונזער מאכל — שמאלץ מיט רעטאך...
און אויף פלייש — האָט מיר די באָבע

וויך נעזאגט — ניט האָב פּאראיבעל —
וועסט אין שטאָדט א לויט ניט קריעגען,
זאָלסט בעצאָהלען חאָטש א רובל.
די קצבים וויינען קלאָגען,
וויל מאכען אן אסיפה:
צעהן שטיק האָבען זיי געקויפט,
און דער רב געמאכט האָט טריפה...
די קצבים — גראָבע יונגען,
פּרעג, וואָס וויל זיי דען האָבען?
זאָל מען דען דעם שלחון־ארוך
מיט די „נאָך זאכען" בעגראָבען?...

8.

שבת פּריה בין איך געגאנגען
אין בית מדרש מיט'ן זיידען,
אין דעם זעלבּיגען בית מדרש,
וואו איך האָב אמאָל אין פּריידען
אין מיין קינדהייט נאָך געדאוועט
מיט'ן טאטען פון איין סידור...
און דערמאָהן איך יענע צייטען
הויבט דאָס הערץ אָן פּרעהען וויערער...
און עס הייבט אָן מעכטיג קלאָפען
און צו וויינען און צו בעטען...
און איך פּיהל מיך, ווי מלאכים
וואָלטען קושען מיך און גלעטען...
אין דעם זעלבּיגען בית מדרש —
אט דערקען איך זי, די בימה,
וואו דער חזן זינגט, צוגיסט זיך
אויף זיין טרויריג־זיסער, שטימע.

אך, ווי טרויריג זינגט דער חזן!
ס'העלפט איהם אונטער נאר איין בחור —
וואס־זשע ווייניט ער? אויך דעם אפשר
וואס עם קלעקט איהם ניט דער „וואכער"?
א, וואס רייסען זיך די טענער
מיט אזא געבעט און ברומען?
אפשר, וואס די שכירות זיינע
איז פון גבאי שווער בעקומען?
א וואס שפרייט ער זיינע הענד אויס
און ער בעט זיך ביי דעם עולם?
אפשר ווייניט ער וואס זיין האפנונג
איז בלויז אלול דער בית עולם?...
נאר געענדיגט האט דער חזן,
אויסגעזונגען — זיך א היות,
אנגעהויבען האט דער גבאי —
צו פערקויפען די עליות
ווי אמאל... ניט אומגעביטען
האט מען נאך דעם טארג דעם ווילדען:
און ס'פערקויפט זיך משה'ס תורה
אויפ'ן רובעל, אויפ'ן גילדען.
שישי איז נאך אלץ א יקרות
און דער מקח ברענט פלאם פייער...
און רביעי און חמישי
איז נאך עד היום ניט טייער.
יא צו ששי נאך עד היום
האט ר' בער א גרויסע תאוה:
אט־א קריכט ער אויפ'ן בימה
און ער בלאזט פון זיך מיט נאוה!
און ער נעהט אראפ פון בימה,
גלעטענדיג דאס גראבע בייכעל,

ווי געזאגט ווא֫לט ער: רבותי,
ששי איז א גרויסער מאכ֫ל!
עפּים פּיהל֫ איך מיך נאָך ששי —
בין א בעל֫ בית א יוסטער,
בין ר׳ בער... איהר קענט ר׳ בער׳ן!
ניט קיין שניידער, ניט קיין שוסטער...
און די שניידער און די שוסטער
קוקען אויף ר׳ בער מיט פּלוכעז....
אָך, ווי ווא֫לטען זיי, די ארמע,
וועז א שישי אויף פּערזוכעז.
א, פּאר וואָס איז זיי בעשערט נאָר
מאָגערעם דאָס גאנצע לעבען?
חאָטש א שטיקעל֫ פּעטע תורה —
דאָס אויך ווי֫ל מען זיי ניט געבען!

9.

זונטאָג פריה בין איך געגאנגען
אויפ׳ן מארק הין־הער און וויעדער,
צו בעקוקען און בעטראכטען
פּון וואָס לעבען מיינע ברידער.
א, דעם גרויסען מארק מיט בלאָטע
האָט מען אונז אוועק געגעבען;
נעמט מען צו דעם מארק מיט בלאָטע,
נעמט מען צו אויך אונזער לעבען...
צוויישען פּיעל֫ע נייע קרעמער
האָב איך קוים דערקענט נאָר אייניע, —
זאל֫ דאָס ווייבעל֫ זיין דען רחל֫,
זאל֫ עס רחל֫ זיין די שעהנע?
רחל֫, רחל֫ — בנאמנות!

איך דערקען זי נאָך פון ווייטען —
חאָטש זי האָט זיך אומגעביטען,
נאָר ניט די פון יענע צייטען,
וועז איך בין צו הויז געווען
און נעקענט זי נאָך אלס פרייליין...
איך געדענק נאָך איהרע אויגען
מיט די בליקען, ווי די פייליען.
רחל רחל, ליעבע רחל!
בין איך צו איהר צוגעלאָפען —
ביזט א קרעמערין געווארען?
זאָג, ווי האָט זיך עס געטראָפען?!
א, דערצעהל מיר, ליעבע רחל,
וואָס האָט דיך געבראכט צו דאנען?
ביזט נעווען א שטאָלצעם פרייליין
און פלעגסט לעזען אָפט ראָמאנען.
און דיין פרייע ברוסט — פול לעבען,
פלעגט זיך, לעזענדיג, אויפהייבען,
און מיט דיינע שווארצע אויגען
פלעגסטו קוקען ווייט, און גלויבען.
איך געדענק דאָך דיינע טרוימען,
פלעגסט זי עפטער מיר פערטרויען.
און א וועלט פול גליק און ליעבע
פלעגסטו דאמאלס זיך אויסבויען.
און די וועגען צו דיין צוקונפט
האָסטו אויסגעשיט מיט בלומען!
וואו־ זשע זיינען דיינע גליקען,
ווי ביזטו דערצו געקומען?
אין א קרעמל — ענג און פינסטער —
זיצטו איצט פערדעקט מיט טרויער,
און די שיינע אויגען דיינע

קוקען אויס'עט אויף א פויער...
און די זיסע שטימע דיינע,
וועלכע פלענט ראמאנסען זינגען.
ווערט איצט הייזעריג און טרוקען
מיט דעם קונה זיך צו דינגען...
טרויריג האט זי מיר געענטפערט:
מאלע וואס עס איז נעווען —
בין אמאל געווען פערנארישט,
און געהאפט, געגלויבט, געלעזען.
און מיין יונגעס בלוט פלענט קאכען
פלענט זיך אנצינדען און זידען
און פלעג גלויבען דאן און האפען
אויף אזוינס, וואס ניט פאר אידען...
און די יאהרען פליהען, פליהען,
און איך ווער אלץ עלטער, עלטער...
די חלומות שווינדען, שווינדען
און דאס בלוט ווערט קעלטער, קעלטער...
די געבוידען אלע מיינע,
פיהל איך, הויבען אן צו פלאצען
און איך הער אין נאס די ווייבער
מיינע יאהרען, ווי זיי שאטצען...
כ'האב געהערט עס, און מיין יונגענד
האב איך שטיל בעווויינט מיט טרערען,
און געמוזט האב איך א כלה
פאר דעם ערשטען חתן ווערען...
יא געמוזט: מיין גוטע מוטער
האט נעוואלט פון מיר זעהן נחת:
„ווער מיין ליעבעס קינד א כלה,
אונז'רע שונאים אויף להכעים".
און זי האט דערלעבט דעם נחת,

וואָס זיי האָט געווארט פיעל יאָהרען :
ער — אין שטעדטעל גיעט אָב „שטונדען"
איך — א קרעמערין געווארען !...

* *
*

ווייניג נחת, ליעבעס שטעדטעל,
האָב איך איצט אין דיר געפונען,
פון אמאל דיין חן, דיין ביסל
איז שוין אויך פון לאנג צערונען.
כ'האָב נעבענגט נאָך דיר פון פון ווייטען,
כ'פלעג אויף דיר דאָרטען וואָרטען, האָפען —
אָר'מער, טויטער, ווי געלאָזען,
האָב איך איצטער דיך געטראָפען !

קוידאנאָוו—קאָוונאָ, 1998.

אין קלויז

כ׳קום אריין אין קלויז אין אלטען —
אך, ווי טרוירig, טריב און דונקעל!
ליידיג אלע בענק, — דער שמש
דרימעלט שטיל נאר אין א ווינקעל.

וואו־זשע זיינען די בחורים
ביי די גמרות מיט דעם ניגון,
וואס ער פלענט מיר די נשמה
דא דערהויבען דא, פערוויעגען?

וואו־זשע איז דער הויכער „תנו"
פון דעם קלעצקער, פון דעם בעלזער,
מיט די זיסע שטארקע טרעלען,
אויסגעדרעהט פון יונגע העלזער?

וואו־זשע זענט איהר אלע קולות?
אך, ווי באנג אין קלויז דאס שטומען?
און דער אלטער שמש ריהרט זיך
און איך הער איהם טרוירig ברומען:

שעהן פון דיר, דו גוטער אורח,
דו געדענקסט נאך אלטע יאהרען...
יענע קלעצקער, יענע בעלזער
זיינען טאטעס שוין געוואָרען.

וואנלען, פלאנען זיך אין גלות,
אין דעם וויסטען, אין דעם לאנגען,
און די קלעצקערס, בעלזערס קינדער
זיינען ווייט אוועקגעגאנגען...

אין דער היים

דרויסען ניעסט דער רעגען,
און עס ווייט דער ווינט:
אין דער היים צו זיצען,
אוי, ווי גוט איז ציגנ!

ס'מורמלט שטיל די מאמע:
ס'קומט דער ווינטער אן!"
טרוירig איז איהר שטימע,
דאָך ווי ליעב דער טאָן;

נעבעלדיג די שויבען,
דונקעל איז אין שטיב, —
דאָך צו זיצען דאָרטען
אוי, ווי ס'דארף זיין ליעב.

אומעטיג דער טאָטע,
אומעטיג פערטראכט,
דאָך זיין שטומע ליעבע
אלע אונז בעוואכט.

איכה

ס'נעהמט מיר דורך דער אלטער טרויער
אין דעם ניינטען־אב ביי נאכט — —
כ'הער, עס פאלט פון שטאדט דער טויער
און עס פלאקערט אויף די שלאכט.

ווי צורייצטע חיות לויפען
אין דער שטאדט דעם פיינד'ס חילות
און אין זייער ווילדען לאכען
ווערט פערטויבט דעם פאלקס יללות.

כ'זעה א העלישׂ־רויטען פייער
שלאגט זיך אב אויף טויזענד מיילען
און עס טראגען זיך פון פונקטן
ביז צום הימעל דיקע זיילען...

וואס ערווארבען האט יהודא
דורך פיעל יאהרען לאנגע, שווערע,
זעה איך ווערך פערווויסט, פערניכטעט
מיט'ן לעבען, מיט דער עהרע...

ס'נעהמט מיך דורך דער אלטער טרויער
אין דעם ניינטען אב ביי נאכט —
אויף דער ערד, דעם קאפ געבויגען,
זיץ איך אבל'דיג, פערשמאכט...

אוז די שוהל איז פול מיט שאטען,
פול מיט מתים, ווייסע, בלייכע — — —
ירמיהו שטעהט פאר ד'אויגען,
שפרייט די הענד אוז יאמערט: איכה!...

אויפֿן ניל

שווימט דאָס קעסטעל אויפֿן טייך,
אויפֿן גרויסען ניל,
שווימט דאָס קעסטעל רוהיג גליידיק,
שווימט דאָס קעסטעל שטיל.

און די חוואַליעס רוישען ניט.
ריחרען זיך נאָר קוים,
ווי זיי וואַלטען ציטערען
אויפהייבען א שוים.

און די חוואַליעס גענהען שטיל,
גענהען זאכט און לינד,
ווי זיי וואַלטען הייטען זיך
טהאָן א לייד דעם קינד.

א, די חוואַליעס זיינען דאָך
נישט ווי פֿרעה האָרט:
ניט דערטרינקען ויעלען זיי
דעם, אויף ווענען ס'וואָרט.

א נעדריקטעס, שוואכעס פֿאלק
אונטער שטארקע הענד,
וואָס עס טרינקט זיך אין זיין שוויים,
ביי די ציגעל-וועגד.

אַ, די חוואַליעס זיינען דאָך
נישט ווי פּרעה שלעכט,
ניט דערטרינקען וועלען זיי
משיח'ן פון קנעכט.

שווימט דאָס קעסטעל אויפ'ן טייך.
אויפ'ז גרויסען ניל,
און די חוואַליעס טראָגען עס
פּאַרזיכטיג און שטיל...

מ ש ה

איהר ארבייט פון פריה,
איהר ארבייט ביז שפעט,
ביי'ן ציגעל און לעהם;
איהר גראבט און איהר קנעט
און מויערט — פאר פרעה'ן
פאלאצען און שטערט.

איך פיהל אייער לאגע,
איך פיהל און איך וויים.
איך זעה אויפ'ן שטערן
די טראפען פון שוויים.

זיי רינען, די טראפען,
אריין אין דעם ניל,
ער בריזט דאן און קאכט
און קען ניט זיין שטיל...

און טיעפער, און טיעפער
איהר זינקט אלץ אין זומפ;
דאס הארץ איז פערפרוירען,
דער מח איז שטומפ.

די אוירען פערשטאפט,
די אויגען פערשמירט,
איהר זעהט ניט, איהר הערט ניט,
ווי ר'וואלט ניט נעשפירט...

און דאָרט אין דער ווייטענס
געפינט זיך א לאַנד,
ווי זייד איז דער חימעל,
ווי פּערלען דער זאַנד.

דאָרט רוישען די ווינדען,
ווי לויטער מוזיק,
דאָרט זינגען די פייגעל
פון אייבינען גליק —
און איהר שטעהט געבונדען
אין קייטען, אין שטריק"...

עס שטעהען די אלטע
און קניטשען די שטערען
און שרייען: „וואָס ווילסט ער,
וואָס לאַזט ער אונז הערען?

וואָס קומט ער צו רייצען
אונז אויבּיגע קנעכט?...
שוין לאַנג אז עס דויערט,
עס בלייבט ביי אונז רעכט.
אומזיסט נאָר, א וועסטו
דיין צונג דיר פערדאַרבען,
מיר וועלען ביי'ן לעהם
און ביי'ן ציגעל שוין שטאַרבען"...

מיעסער ווירקט עס אויף די יונגע
פּרישער אין ביי זיי די וואונדערען,
און עס האָבען זייערע הערצער
פּלאָטעניג זיך אַנגעצונדען:

און עס קלינגען יונגע שטימען:
איצט, געקומען איז די צייט,
אונזער שווערען יאָך צוברעכען
מיט דער לאנגער קנעכטען־קייט.

אויס דער פרעה, וואָס ער מאַטערט
אונז אָהן אַנפאנג און אָהן סוף:
רויבט ביי טאָג די זון, די ליעבע
און ביי נאכט — דעם זיסען שלאָף.

אויס די שוטרים און די צווינגער,
וואָס זיי גיבען נישט קיין רוה,
מיט די פויסטען און מיט בייטשען
צו דער ארבייט טרייבען צו...

און זיי קוקען ליעב אויף משה'ן
פול מיט האָפענונג אין בליק,
און עס ברעכען זיך די קייטען
און עס רייסען זיך די שטריק.

וועז כ׳צינד די ליכטליך אַן, די אכט...

פּערלאשען זיינען מיינע שטערעז
אוז פינסטער איז די לאנגע נאכט,
דאך הויבט מיר ליכטיג אַן צו ווערעז,
וועז כ׳צינד די ליכטלעך אַן, די אכט!

מיין מאכט אוז שטאלץ איז לאנג אריבער,
דער ווילדער שונא שפּאט אוז לאכט;
עס לעבט דאך אויף דער אלטער גבור,
וועז כ׳צינד די ליכטלעך אַן, די אכט!

עס שטומען אלע מיינע ליעדער
פוז גבורה, העלדענטהאט אוז מאכט,
דאך קלינגען זיי אין הארץ מיר וויעדער,
וועז כ׳צינד די ליכטלעך אַן, די אכט!

אנ׳אלטע טרעהר מיין אויג פערדונקעלט
אוז האט עס שיער נישט בלינד געמאכט,
דאך זעהט ווי העל צוריק עס פונקעלט,
וועז כ׳צינד די ליכטלעך אַן, די אכט!

מיין פרײנד, צי דו ווייסט?...

מיין פרײנד, צי דו ווייסט,
וואָס הייסט און בערייט
א ביטערע צייט?...
צי פיהלסטו וואָס הייסט
א פאַלק אין א צער,
א פאַלק אין געפאַהר?...

צי פיהלסטו, מיין פרײנד
ווי טיעף איז דער וועה,
וועו ס'הערט זיך פון פיינד
א בראנפען־געשרעה:

אָט זעהסטו — ער קומט
מיט רציחה און וואוט,
אָט הערסטו — ער ברומט,
און דארשט נאָך דיין בלוט, —

און האָסט ניט וואוהין
נאָך רעטונג צו געהן,
נאָר סיידען צו איהם,
צום שונא אליין!?...

צי פיהלסטו מיין פרײנד,
וואָס איז דאָס אווינם,
א פאַלק'ל א קליינס
און גרוים איז דער פיינד?...

אהן וואפען, אהן מוט...
און האט ניט קיין שוץ,
און הפקר זיין גוטס,
און הפקר זיין בלוט!...

וואָס מאַכט איהר?

וואָס מאכט איהר, איהר ארימע ברידער
אין צעהנדליג געפֿלינדערטע שטעדטלעך?
האָט איהר שוין אריינגעשטעלט פענסטער?
האָט איהר שוין פערריכט אויף בעטלעך?

האָט איהר שוין נדבות בעקומען,
וואָס רעגענט פון אלע וועלט־עקען?
צי וועט עס, א ארימע ברידער,
די פענסטער אנגלאָזען האָטש קלעקען?

האָט איהר שוין בעווינט אויף טאטעס
און מאמעס, און שוועסטער, און ברידער?
צי ציטערט איהר אלץ נאָך, ווי בלעטלעך
ביי'ן קלענסטען, ביי'ן מינדסטען גערידער?

צי זענט איהר נאָך אלץ ניט פערזיכערט
מיט דעם, וואָס איהר רופט כלומר'שט לעבען?
צי דאכט זיך אייך אלץ נאָך, או וועניג
האָט איהר זיי קרבנות געגעבען?...

צי גלויבט איהר אין בעסערע צייטען,
אין זיעג, און אין טרייסט און נחמה?
פערבלאָנזשעט א מאל חאָטש די האָפענונג
אין אייער פול־יאוש נשמה?...

דער ווינד

א קלאפ האט געגעבען דער ווינד אין מיין שטיבעל
און האט עס אין גאנצען צעטראגען:
און באלד האט דערהערט זיך א קנאל פון א דונער
און האט פיעל נפשות דערשלאגען.

צי קען איך דען צירנען אויף ווינדען און דונער?
צי וויסען זיי דען וואס זיי טהו'ן?
עס ברענט נאר מיין צארען: ווי האט עס געטראפען
וועז ליכטיג געשיינט האט די זון?

דעם ווינד און דעם דונער — א, זיי בין איך מוחל
זיי זיינען ווי קרעפטען, דאך בלינד;
ווי האט דאן געלויכטען די זון אבער, פרעג איך,
און רוהיג געזעהן אזא זינד?...

קידוש לבנה

צוואמען־געדריקט אין א רעדעל, —
אין גאס — שטעהען אידען געבויגען:
מיט ליפען פערשמאכטע פון הונגער,
מיט בענגשאפט און צער אין די אויגען.

עס שטעהען פער'יתום'ט די שטיבלעך
און קוקען אזוי ווי דערשלאגען,
ווי ז'וואלטען אויף זייערע דעכער
דעם יאך פון די מענשען געטראגען.

און אלץ איז ארום אזוי טרויריג,
אזוי קאלט, אזוי גליטשיק און נאס...
עס רייסט זיך די תפלה אלץ העכער,
עס ציטערט די לופט אין דער גאס...

די קלייגע לבנה אין הימעל
האַרכט איין ווי דערשראָקען און בלייך
און שיקט איהרע שטראלען ארונטער
און קוקט אזוי טרויעריג־ווייך...

דער מגיד

א לאנגע באַרד, א שעהנע באַרד,
דאָך ניט געפוצט און ניט געקאמט,
די פּאות לאַנ, געגרייזעלטע, —
דאָס פּנים לויכט, דאָס פּנים פּלאַמט.

עס הילכט און קלינגט זיין שטאַרקער קול,
עס ציטערן די בית־מדרש־וועגד,
און ווי א מלאך זעהט ער אויס
מיט זיינע אויסגעשפרייטע הענד.

געפערלט איז דאָס מויל ביי איהם
עס שיטען זיך ווי פונקען פייער
די רייד, דער עולם שטעהט פערטיעפט
און יעדעם וואַרט איז ליעב און טהייער.

ער רעדט פון אלץ, ער ווייס פון אלץ,
פון „אייביג לעבען" נאַכ'ן טויט.
דעם צדיק „שכר" פערשפּרעכט ער פיעל,
דער עונש פון דעם רשע גרויט.

ער נעהמט א פּסוק פון תנ"ך
וואָס האַט קיין זין און האַט קיין פּשט,
און דרשנ'ט איהם אהער, אהין
ביז וואַן ער מאכט איהם קונציג־גלאַט.

פון עפּים א גמטריא
בעווייזט ער ריכטיג, דייטליך, קלאָר,
אז ס׳איז די גאולה נאָהענט שוין, —
משיח קומט נאָך היינטיגם יאָהר.

דער עולם קוועלט... איין אנדערער
זיפצט אונטער זיס: אָח, טאָטע, פאָטער!
עס וואָלט שוין טאקי צייט געווען
פון ווייסטען גלות וועלען פּטור!...

ער נעהט אראָב פערשוויצט און ווישט
דעם שוויים, פערגרייזעלט זיך די פּאות
און קוקט אהין צום „קערה" דאָרט,
וואו ס׳קלינגען קופּערנע מטבעות...

נאָך גרינס

נאָך צווייגעליך קינדער, אין וואלד לאָזט זיך נעהן
— און פרעהליך מיט ליעדער כסדר.
אזוי ווי עס וואלט אויך די וועלט ניט געווען —
קיין רבי, קיין קאנטשיק, קיין חדר.

נאָך צווייגעליך, קינדער, נאָך צווייגעליך געהט,
און פוצט אוים די צרימע שטיבלעך;
דער וואלד איז ניט ווייט, הינטערן שטעדטעל ער שטעהט
און קוקט אזוי ווייך, אזוי ליעבליך.

פערוואונדערט וועט ווערען דער אלטער, דער וואלד:
וואס טהוען דא אידישע קינדער? —
דערצעהלט איהם: ס'איז שבועות—דערצעהלט עס איהם באלד;
און זאל איהם ניט זיין צו קיין וואונדער...

און זוימט זיך וואס לענגער און רייסט וואס מעהר אן —
ניט האט פאר די טאטעס קיין מורא:
היינט מעגט איהר אין וואלד זיין, מ'וועט נאר נישט אייך טהאן—
עס איז דאך לכבוד דער תורה!

דער פּורים שפּילער

דאָס ווייב איז קראנק, דאָך געהט זי אום
און טראגט דעם וועהטאָג שטיל און שטום;
דאָס קינד האָט „טיף" און ליענט אין בעט,
און פּלוידערט אלץ און רעדט און רעדט.

און יענקיל איז א שארבען אויף,
ער שפּייזט זיך נאָר מיט ליולקע־רויך
און מיט א קללה פון דעם ווייב:
„א בראָך, שלימזל, אין דיין לייב!"...

אין שטוב איז פינסטער נאָס און קאלט,
די וועגט זיי שרייען, דאכט זיך: גוואלד!...
דאָס אויוועלע, וואָס ניט געהייצט,
שטעהט, דאכט זיך, בייז און אויפגעריצט...

עס קומט די ליעבע פּורים־נאכט —
עס האָט זיך יענקיל אויפגעוואכט;
זיין רעכל ער לערנט מיט נעפּיהל,
ער געהט באלד שפּילען „פּורים־שפּיעל"...

„דאָס קינד איז, יענקיל, ביטער קראנק" —
ער טרייבט מיט גוואלד דעם בייז־געדאנק,
„עס וועט באלד זיין דיין ליב קינד'ס „ענד!" —
און יענקיל טרייבט עס מיט די הענד!...

און יענקיל פרובט זיך לאכען שוין,
בעקומען דאַרף ער דאָך זיין לוין...
עס גיסט זיך אין דער שטיל זיין בלוט,
דאָך דאַרף ער היינט דאָך לאכען גוט...

און יענקיל לאָזט דאָס קראנקע קינד
און געהט דערפרעהן א רייך נעזינד.
און יענקיל שפּיעלט געשיקט זיין ראָל:
ער זינגט און לאכט הויך אוים'ן סוף...

צום מלוה

(פון חומש)

וועז דיין ברודער, א נעדריקטער,
אייגנעהויקערט, אייגנעבויגען;
מיט א דארעז, בלאסען פנים,
מיט פערווייגטע, רויטע אויגען.

קומט צו דיר אן עפים לייהען
פאר זיין הויזגעזינד אויף ברויט:
זיי־זשע, מלוה, ניט קיין מערדער,
שינד פון איהם ניט אב די הויט.
וועז עס וועט די נויט איהם צווינגען,
ווי עס טרעפט אין בייזען לעבען,
דיר, א, מלוה, אלס א משכון
ס'לעצטע בגד אוועקגעבען. —

זאלסטו נאר דאס בגד האלטען
ביז די זון וועט אונטערקומען,
דען דאס בגד איז זיין קאלדרע,
און דו האסט זי צו גענומען.

א, זיין אייגציג לעצטען־בגד,
זאלסט איהם, מלוה, וויעדערקעהרען:
ביי נאכט וועט ער צו מיר ווייגען,
כ'וועל ניט שווייגען זיינע טרערען...

VII.

ערד און הימעל

ערד און הימעל

שכנים זיינען ערד און הימעל,
וואוינען לאנג שוין קעגען־איבער,
זייט עם האָט זיי גלייך בעשאפען
גאָט דער גוטער, גאָט דער ליעבער...

נאָר א רייכער איז דער הימעל:
האָט לבנה, זון און שטערען:
און די ערד איז וויסט און אָרים —
זי פערמענט קוים עטוואָס טרערען...

און עס קוקט דער רייבער הימעל
אויף דער ערד מיט שטאָלצע בליקען,
איז ער אויפגעלעגט, דאן לאָזט ער
דרויפיער שטראהלען ליכט איהר שיקען...

און די ערד — זי דאנקט און דאנקט איהם,
ס'שמייכעלט זיס דאָס פנים איהרע,
און די קינדער איהרע ארמע,
זינגען דאן דעם הימעל שירה.

אין גאָרטען

עס רוישט דער אַרקעסטער אין גאָרטען.
עס טאנצען די טענער אין לופט
אוּן ליליען אוּן רויזען אוּן בוימער,
זיי ניעסען אוּן שפּריצען מיט דופט.

אוּן דאָרט אין דערמיט ביי דער הוידע,
א לאכען א לוסטיגעם קלינגט;
דאָרט הוידען זיך גבירישע קינדער,
דערביי שטעהט די באָנע אוּן זינגט:

„הוידעט זיך, הוידעט זיך, קינדערלעך,
פרייליכער ציהט פאר די שטריק!
ווייסט: נאָך אין אייערע ווינדעלעך
שיינט אייך שוין ליכטיג דאָס גליק!

„זעהט איהר ביי'ן פּארקאָן דאָרט סוד'ען זיך —
אינגעליך, קוקען אהער,
ס'גלוסט זיך זיי אויכ־עט צו הוידען זיך —
נאָך וואָס! עס פעהלט זיי ניט מעהר?!

„זיינען קיין געסט דא, קיין נויטיגע,
אנקוסען זיי נאר איז מאוס,
בגדים'לעך אלטע אוּן קויטיגע —
שמוציג די באָרפיסע פּיס.

„שקצים! אך זעהט ווי זיי קלעטערען,
ווילען אריינגעהן מיט גוואלד —
נארען! אומזיסט איז זיך מאטערן:
מען וועט זיי ארויסווארפען באלד.

„איהר אבער דארפט זיך נישט גנב'ענען,
אפען דער טויער פאר אייך,
ס'וועט אייך דער וועכטער נאך חנפענען,
ווייסט איהר פאר וואס? איהר זענט רייך.

„דאס איז א סגולה א טייערע
ס'עפענט א טהיר אומעטום...
אלעס איז אייערע, אייערע —
קוקט זיך צום פארקאן נישט אום!

הוידעט זיך, הוידעט זיך, קינדערליך,
פרעהליכער ציהט פאר די שטריק;
ווייסט: נאך אין אייערע ווינדעליך
שיינט אייך שוין ליכטיג דאס גליק..."

ביי דעם גאַרטען

ביי דעם גאַרטען שטעהט דער אַר׳מער
אַבגעשלײסען, אַבגעריסען:
קוקט, ווי ס׳ארבייט טריי דער וועכטער
בוימער, בלומען צו בעגיעסען.

לאנג, שוין לאנג האָט ניט נערעגנט,
אין חלשות בלומען פאלען,
אוּן עס מינטערט זיי דער וועכטער
מיט די וואסער פון די קוואלען.

אוּן מקנא איז דער אַרמער
זיי, די בוימער אוּן די בלומען:
הונגריג איז ער אוּן פערלאָזען,
אוּן ער האָט ניט וואו צו קומען.

אוּן פאר איינזאמקייט, פאר עלענד
מוז ער אזוי יונג פערדארבן,
קיינער וועט איהם ניט דערפרישען,
וועמען קען זיין וועלקען ארבן?...

קנייטשען

אויסנעזעעט אין טיעפע קנייטשען
איז זיין הויכער, ברייטער שטערען.
אויסנעקריצט האָט עס דער מזל —
די בעשרייבונג פון זיין לעבען.

ס'איז א לאַנגעם בוך, א לאַנגעם...
יעדער קנייטש איז א קאַפּיטעל:
ווילט איהר — קען ער זיי אַנרופען
אַלע, אַלע מיט די נעמען.

איין קאַפּיטעל הייסט: „אַהן ליעבע"
און דער צווייטער איז: „דאָס בענקען" —
„טעג — געבלאַנושעט אין די גאַסען",
„נעכט אליין — אין ווייסטען צימער.

און דער פינפטער און דער זעקסטער
אלץ אזעלכע קאַלטע נעמען —
און דער מזל שרייבט און שרייבט נאָך —
אלץ די זעלביגע קאַפּיטלען.

ביז עס וועט א קנייטש נאָך קומען —
ס'איז דער טוידט — א לעצט־קאַפּיטעל,
און די מעשה איז געענדיגט —
שאדע! ס'וועט זי קיינער לעזען...

פערגראַבענס גליק

וויט פון שטעדטעל, פאר'ן וועלדעל
ציהט זיך ברייט פון בערג א קייט,
און אויף אייניעם פון די בערגער,
ווי א רינ, א שטיין דאָרט שטעהט.

און די איינוואָהנער פון שטעדטעל
וויסען מעשיות פון איהם פּעק,
און דערצעהלען זיי די מעשיות
ציטערט שטיל דאָס האַרץ פאר שרעק.

און דערצעהלען זיי די מעשיות
טהוט דאָס האַרץ ווי ווער און באַנג:
ס'האַבען קעניגען געקעמפּפט דאָ
און געקעמפּפט מיט וואָוטה און לאַנג.

און דאָס בלוט האָט דאָ גערונען,
ס'איז געפאַלען ניט איין העלד:
ניט אומזיסט איז נאָך עד היום
אזוי גרין ארום דאָס פעלד...

און די רייכקייט פון די מלכים
ליעגט פערגראַבען טיף אין דר'ערד,
צו בעקומען דאָך די אוצרות
איז קיין מענשען ניט בעשערט.

וויל א מכשף האָט פערשאָלטען:
— ביז איז ער געווען און אלט —
ווער ס'וועט גראָבען דאָ די אוצרות
דעם פערשלינגט די ערד נאָר באלד.

יאָ, עס ליגען גרויסע אוצרות,
אונטער'ן שטיין דאָ — זילבער, גאָלד,
דאָך נאָך מעהר פאר גאָלד און זילבער
האָט דער מענש זיין לעבען האָלד...

און אז ס'קומען ד'אָרמע מענשען
פון דעם שטעדטעלע אהער,
בלייבען זיי בוי'ן שטיין פערגליווערט
און עס דריקט דאָם הארץ זיי שווער.

און עס זיפצט ארוים אנ'אנדערער
מיט א צאָרענדיגען בליק:
אויף דער ערד אזוי פיעל דלות,
אין דער ערד — אזוי פיעל גליק!...

הערבסט-ליעדער

1.

ס׳ליעסט א גאנצען טאָג דער הימעל,
ווי א שווארצער ים איז אויבען:
און עס קויקלען זיך די טראָפּען
אויף די טרויעריגע שויבען.

און מיר דאכט זיך, יעדער טראָפּען
איז א ברענענדיגע טרער
אויף די ווייסטע שלעכטע צייטען,
וואָס עס לעבט זיך אזוי שווער.

יעדער שאָרף פון ווינד איז פענסטער,
דאכט מיר, איז א טיעפער קרעכץ
אויף דער מענשהייטס אלטען וועהטאָג,
אויף איהר עלענדקייט און שלעכטס!...

2.

ביי׳ן פענסטער שטעהט א בוימעלע
נעבויגען, טרוקענ, דאר;
עס האָט דער הערבסט איהם קראנק נעמאכט —
איך קען ניט זעהן זיין צער.

פערצוויפעלט שאָקלען זיך ביי איהם
די דאָרע צווייגלעך אום,
עס ווייגט: אך זעה ווי פינסטער איז,
ווי טרויעריג ארום!

מיר דאכט זיך, אז עס רערט צו מיר:
אוי, אונגליקליכער מאן,
צי איז אויף בליהען נאך פאר אונז,
א האפענונג פארהאן?!

צי וועט די זון, די וואַרעמע,
נאך קומען וועז אהער?
אוי, הער — רער ווינד קלאגט יאמערליך,
די לופט — ווי קאלט אוז שווער"!

3.

וואס ווי? ער, דער רעגען? וואס קאפעט ער, וואס?
וואס רינט ער אהן אויפהער, וואס רינט ער אהן מאס?
וועד דארף איהם, וועד בעט איהם אוז וואס איז זיין מיין?
ווי נאריש, ווי נאריש — איך קען ניט פערשטעהן!

אוז וואס ווי? ביי'ן פענסטער דער אייגזאמער בוים,
וואס שטעהט ווי פער'יאוש'ט, וואס אטהעמט נאר קוים,
צו וואס איז זיין תכלית ביי אונז דא געשטעלט?
וואס בליהט ער, וואס וועלקט ער ביי אונז אויף דער וועלט!

וואס ווי?עז די מענשען, וואס גהעהן אין נאס?
עס איז אזי קאלט, אזוי פייכט, אזוי נאס!
וואוהין, אוז צו וואס? אוז וואס שלעפט מען זיך אום?
ווי נאריש איז אלץ דא, ווי נאריש אוז דום!

4.

ס׳איז דער הערבסט געקומען.
ס׳וועלקען בוים און בלום:
נעלע בלעטער זעה איך
וואלגערען זיך אום.

ס׳קומט א ווינד א קאלטער
פייפט א ליעדעל צו
און די אַרמע בלעטער
האבען ניט קיין ווה:
הייבען זיך און טאנצען
טויטערהייט, אהן מאכט;
און דער ווינד דער בייזער
פייפט און שפיעלט און לאכט....

5.

מיט התלהבות זינגט דער ווינד
און צעקאכט איז ער אין גאנצען,
שוואכע בלעטלעך פון דער ערד
דרעהען זיך און טאנצען.

און נאך העכער גרייפט דער ווינד,
גרייפט דאס ווילדע זינגען —
שוואכע בלעטלעך פון דער ערד
דרעהען זיך און שפרינגען.

א, דו בייזער, בייזער ווינד:
נאר דו זוכסט דיר פערגעניגען!
האסט זיי אבגעפליקט פון בוים,
לאז זיי איצט שוין רוהיג לייגען!...

6.

און עס ווייניט דאס האַרץ אין מיר
אויף די בלעטעלעך די גרינע,
וועז פערגעלט, פערראַרט, פערוועלקט
פאלען, פאלען זיי אין רינע.

און עס קלעמט דאס האַרץ און קלעמט
וועז איך זעה דעם בוים, דעם העלד,
לייגט, דערשלאגען פון א בליץ
אויסגעצוויגען אויפ'ן פעלד.

און עס דריקט דאס האַרץ פאר וועה
וועז דעם ווייסען שנעע אויף דר'ערד
טרעטען מענשענס שווערע טריט,
טרעטען, שמוצען איין די פערד.

און עס גיעסט מיין אויג א טרעהר,
וועז דאס ארמע, שענע קינד
וועלקט אין קעלער פאר דער צייט,
וועלקט פאר גאר נישט, וועלקט אהן זינד...

7.

כ׳האָב פיינד די זון, כ׳האָב פיינד די לבנה,
כ׳האָב פיינד די אלע שטערען;
כ׳האָב ליעב דעם שטורעם און די וואלקען.
כ׳האָב ליעב דעם הימעל׳ס טרערען.

כ׳האָב פיינד די רויזען און די ליליען,
כ׳האָב פיינד די אלע בליטהען;
כ׳האָב ליעב דאָס עלענד־טרוקען־בוים׳ל,
וואָס שטעהט אין פעלד אין מיטען.

כ׳האָב אלעס פיינד, וואָס לייכט און פינקעלט,
וואָס רישנט נאָר צו בעשיינען, —
כ׳האָב ליעב נאָר דאָס וואָס ארעם, עלענד
דאָס, וואָס מען דארף בעווייגען...

אין א שטילען טאָג

זעהסט דעם גראָהען הימעל
אין א טאָג א שטילען,
ווי די חמארע רוקט זיך
פויל, אָהן מוט, אָהן ווילען...

קוים עס בלאָזט דאָס ווינטעל,
קוים עס טריפט דער רעגען,
ווי זיי וואָלטען פוילען
שטאַרקער זיך בעוועגען...

אח, פערקיהלט און מאכטלאָז
ווערט דאָס גאנצע לעבען — —
וואָלט א דונער אייגמאל
חאטש א קלאפ געגעבען ! — —

*
* *

כ'וויל זיך מיט מיין מוזע גט'ן,
ז'האָט קיין גליקען מיר געבראכט,
כ'בין פון איהר פערשווארצט געוואָרען,
קראנק נאָר האָט זי מיר געמאכט.

נו, זיך גט'ן... וואָס'זשע קלעהרסטו? —
עהם די ליעדער און פערברען...
וויל'ט זיך אבער אויך דאָס גט'ן
גלייך בעשרייבען מיט דער פען...

און עס ווערט א נייע ליעדעל,
און די מוזע שמייכעלט ליעב:
ארמער זינגער, בלאסער זינגער,
דו ביזט מיינער ביז'ן גריב...

* *
*

אויפ'ן הימעל די לבנה
שווימט פערטרויערט און פערקלערט:
מיט איהר הייליג — גאלדן פנים,
קוקט זי פרום אראב אויף דר'ערד.

זי גערענקט — אין אלטע צייטען
חאט מען זיך צו איהר געבוקט,
פאר א גוטין זי גערעכענט,
אויף איהר הילף ארויסגעקוקט.

נאר די וועלט איז קלוג געוואָרען,
און זי קרענקט און ליידט דער פון:
אלע ווייסען, אז זי גנבה'ט
ליכט און שטראהלען ביי דַער זון...

די שטאַרבענדע זון

זעהט, די זון פערגעהט,
אַח, ווי זי איז רויט,
רויט אין בלוט געפֿארבט,
זעהט, ווי שענן זי שטאַרבט.

און דער אלטער וואלד ארום
בייגט זיך נאַטספורכטיג און שטום:
שעפטשעט: באלד איז שוין איהר ענר:
וואס האַט זי אזוי געברענט?

אין פעלד

איך גיה אום אין פעלד,
ווי בריידט אזן ווי פריי!
א פויגעל פליהט דורך
אזן טראגט זיך פארבי.

אזן מילד לייכט די זון
אזן ווייס ניט פון קארג:
מיט שטראהלען בעגילדט
האט זי מאל אזן בארג...

איך גיה אום אין פעלד,
דאס הארץ עפנט שרעקט...
מיר דאכט זיך, איך הער
א קול, ווי עס פרעגט:

וואס טוסטו דו דא, מענש,
אזן וואס איז דיין ציעל? —
דא איז אזוי ריין,
דא איז אזוי שטיל!...

בעגראָבען

ביי דער ארבייט זיצט דער שוסטער,
זיצט דער שוסטער קראנק און בלאַס;
קלאַפט די צוועלעף, ציהט די דראטווע,
קוקט דערביי ארוים אין גאַס.

נאָר ער זיצט צום הימעל העכער,
ערגיץ אויפ'ן פינפטען שטאָק;
— אָח, די גאַס, זי איז בעהאלטען!
זיפצט ער, קלאפענדיג א צוואָק.

ניט קיין גאַס און ניט קיין הימעל, —
הייזער האָבען אלץ פערשטעלט,
און איהם דאכט זיך, אָבגעריסען
איז ער פון דער גאנצער וועלט...

אז ער ליענט אין גרוב בעגראָבען,
דאכט זיך צייטען־ווייז איהם אויך —
באלד פערחאפט ער זיך: א טעות!
קען א קבר זיין זוי הויך?...

אין גאַס

„ווי פרעהליך אין גאַס איז!" — דו פרעהסט זיך מיין קינד —
דו זעהסט נאָר דערנעבען, און ווייטער — שוין בלינד:
דו ווענד נאָר דיין אויג אָב אהינצו, אין מיטען:
אַח, דאָרטען, וואָס טהוט זיך — זאָל גאָט נאָר בעהיטען!

אָט זעהסטו: עס שלעפט זיך א קאַסטען אין גאַס...
ווי שלעפט זיך א קאַסטען? אָ, ביטערער שפּאַס!
עס שלעפט איהם א אידעל פון קאַסטען נאָך קלענער;
ער שלעפט און ער טרייסט זיך: „א צעהנער, א צעהנער!"

זעה ווייטער: א אידעל, ווי דאָר און ווי געלב!
אויף זיך אליין טראָגט ער די גאַנצע געוועלב —
אָ זעה — זיינע אויגען זיי גלאַצען און שטאָרען —
א זעקסעריל פּריון! זיי קוקען און האָרען...

און ווייטער: א דראָשקע — דער פּוהרמאַן ער זיצט,
דער קאַפּ זיינער וויעגט זיך, דאָס היטעל געגליצט —
ביזט חושד: א שכור... א גאָט וועט דיך שטראָפען!
דאָס האָט ער א גאַנצענע נאָכט ניט געשלאָפען.

און ווייטער און ווייטער — דו וואַרף נאָר דיין בליק:
מען הייבט עפּעס וועמען פון דר'ערד אויף מיט שטריק —
עס שטעלט זיך אָב יעדער — א קוק טהאָן א בעלן.
דאָס איז אונטער משא א פערדיל געפאַלען...

ווי פרייליך אין גאס אויז! דו פרייסט זיך מיין קינד,
דו זעהסט נאר דערנעבען, און ווייטער שוין בלינד —
דו וועגד נאר דיין בליק אב אהינצו, אין מיטען,
אח, דאַרטען וואס טהוט זיך — זאל גאט נאר בעהיטען!

*
* *

אלע נאכט די זעלבע שטערעז.
אלע טאג — די זעלבע זון:
גאט, ווי טרויריג איז דיין וועלטיל!
גאט, איך וויים ניט וואס צו טהאז.

ס'איז מיר אומעטיג צו לעבען —
ס'בלאזט אויף מיר פון אלץ א קעלט:
אלץ די זעלבע, אלץ די זעלבע —
גאט, בעשאף א נייע וועלט!

*
* *

לי הכסף, לי הזהב!
האט זיך ניט געשעמט גאט זאגען,
און די גאנצע וועלט איז מיינע
און איך דארף אייך אלע טראגען.

מיינע גרויסקייט, מיינע נוטסקייט
דארף איך שטענדיג אייך בעווייזען, —
אייך, איחר פרעסער, מיט די קינדער
דארף איך קליידען, דארף איך שפייזען.

זאלט איהר — זעהט! — מיר עהרליך דיענען,
קיינמאל מיר נישט אנצוטרעטען,
און פאר אייער לעבען דארפט איהר
שטענדיג ווייגען, שטענדיג בעטען...

נאָך מיין הערצענס בעגעהרען

איך ווייס ניט וואָס קלוג איז, איך ווייס ניט וואָס נאַריש,
עס ברעכט זיך מיין מח פון קלערען, —
העי, וועל איך מיר טהאָן נאָר אזוי, ווי ס'נעפעלט מיר,
און פאָלגען מיין הארצענס בעגעהרען!

איך ווייס ניט וואו בלומען, איך ווייס ניט וואו דערנער,
איך ווייס ניט, וואו פרייד און וואו טרעהרען, —
העי, וועל איך מיר געהן אין דעם וועג, וואו עס ציהען
און רייסען די הארצענס בעגעהרען!

איך ווייס ניט וואו טויט איז, איך ווייס ניט וואו לעבען,
דעם אמת וואו קען מען דען הערען? —
נו, שטילער דו מח, העי קאכינער, הארץ!
כ'ערפיל דיינע אלע בעגעהרען!...

ליכט

קארג געווען איז אונזער רבי,
און ער פלעגט קיין ליכט נישט ניצען
פון נאך מנחה ביז נאך מעריב —
אין דער פינסטער הייסט ער זיצען.

און כדי אונז צו פארנעהמען,
אז מיר זאלען זיך ניט שטיפען,
פלעגט ער דאמאלס אונז דערצעהלען
טויזענד גראהע, אלטע מיפען.

אין א ווינקעל נעבען אויבען
פלעגט ער פיעל און פיעל דערצעהלען,
פון פער׳כשפטע פאלאצען,
פון פערבאַרג׳נע טיעפע העהלען.

פון מכשפים, מכשפות
און פון רוחות און פון שדים,
און פון לצים, וואס זיי טאנצען
אין די פוסטקעס אויפ׳ן בוידעם: —

און ער האט מיט זיינע מעשיות
אונזער חיות אויסנעצויגען:
שדים, רוחות און מכשפים
פלענען שטעהן אונז פאר די אויגען.

אך ווי שרעקליך! שטיל און פינסטער....
ס'קינדערש'הארץ קלאפט אונגעהייער....
און מיר פלעגען זיך צעווייזען:
רבי, רבי, צינד אן פייער!...

און א וואונדער! ווי דער רבי
פלענט א ליכטעל נאר אנצינדען.
פלעגען אלע בייזע רוחות,
שדים, לצים גלייך פערשווינדען...

דער חדר פון לעבען

אוי, וויל‌ט זיך ניט, וויל‌ט זיך ניט געהן מיר אין חדר,
אין קויטיגען חדר פון לעבען.
דער מאוסער רבי, דער בייזער, דער אל‌טער
זאל לאנגווויליג שמיצע‌ן אין לעבען...

עס וויל‌ט זיך ניט פרעגען די נאריש‌ע קשיות,
ניט הערען דעם נאריש‌ען תירוץ:
אוי, וויל‌ט זיך ניט הערען, וו'אזוי מען פערטייטש‌ט דאס
וואס כבוד, וואס ס'הויסט „דרך־ארץ"...

עס וויל‌ט זיך ניט לערנען, מיט אל‌ע תלמידים
די ספרים, די אל‌טע, פול שימע‌ל:
עס וויל‌ט זיך ניט הערען די בייכער־געשרעהען,
דאס וויל‌דע, דאס נאריש‌ע טימע‌ל.

איך בין דאך א אינגע‌ל מיט הארץ און געפיהל‌ען,
איך האב אין זיך אנדערע כחות...
אוי, וויל‌ט זיך ניט לערנען אין נאריש‌ען חדר
צוזאמען מיט פויערש‌ע מוחות...

צו שכורים

ר'ווילט א פרעהליכם הערעז?
געהט אין שענק!
איך וויים אונגליק, איך וויים טרערעז, — —
איך געדענק!

ר'האט א מיטאג אבגענעסעז
און מיט וויין,
און איהר ווילט אן אלץ פערגעסעז,
פרעהליך זיין.

און איהר קומט צום בלאסעז ריכטער:
זינג פון פרייד!
נייז, איך קען ניט — איך בין ניכטער —
זינג איך לייד!

איך בין ניכטער און מיר זעהט זיך
וואס איהר טהוט,
און איך הער א קול עם בעט זיך:
שווייג קיין בלוט.

יענעם קול נאר מוז איך פאלגען,
כ'פיהל איהם מיט,
און אהן אויפהער וועט פערפאלגען,
אייך מיין ליער...

ביי אונז אין לאַנד

פון א ברוף.

ליעבער פרײנד, ביי אונז אין לאנד
איז דאָס לעבען טויט און מאוס...
ס'אײנציג פרייע פייגעל־ליעד
הערט מען זינגען נאָר אויף תליות.

ליעבער פרײנד, ביי אונז אין לאנד
ארבייט זעלטען א פאבריק;
אײנע נאָר — זי שטרייקט קיינמאָל:
שמידט אונז קייטען, פלעכט אונז שטריק...

ליעבער פרײנד ביי אונז אין לאנד
געהט דאָס לעבען — קוים עס קריכט:
נאָר דער טויט — ער רייט נאלאָפּ
אויפ'ן שווארצען פעלד־געריכט...

ליעבער פרײנד, ביי אונז אין לאנד
הייסט א חסד — ווייסטו וואָס?
שטאָט צו הענגען אויף א שטריק —
טוידטען מיט א ביקסען־שאָס...

1906

וועך עם האָט...

וועך עם האָט א טעמפּעל,
וועך עם האָט א קלייזעל,
וואו ס'בעזוכט א שיינקעל,
וועך — א פרעהליך־הייזעל.

עפּעס מוז מען האָבען.
אייגעם מוז מען גלויבען:
צי א טייפּעל אונטען
צי א גאָט דאָרט אויבען...

האָסטו אבער קיינעם,
וויל‌סט נאָר אלץ פערהאָסען,
וועסטו, ווי א קיין,
בלאָנזשען אין די גאָסען.

אוז עם וועט דיר וועכען
יעדערער פון עולם,
אוז די וועלט די גאנצע
איז דיר א בית־עולם...

*
* *

צוויישען טויזענד שלעכטע מענשען
מיט פערשטיינטע הארץ און זינען,
קען זיך איינער אויך א גוטער
אפשר, אפשר וועט נעפינען.

נאר ניט זוך איהם, פרייַנד, מיין ארמער,
ס'וועט געדויערן צו פיעל יאהרען:
ביז דו וועסט איהם אויסגעפינען
וועט איהר ביידע נעהן פערלאָרען...

מיין הארץ איז ווייך...

(צו...)

מיין הארץ איז ווייך, ווי ביי א אינגעל,
וואס האלט זיך אן דער מאמעס קלייַדעל;
מיין מוטער איז שוין לאנג געשטאָרבען —
זיי דו מיין מאמע, ליעבע מיידעל.

איך וועל דיר, ווי א מאמעו, פאלגען
אלץ וואס דו וועסט נאר הייסען, זאגען;
און אז דו וועסט, מיין ליעבע, שטאַרבען,
וועל איך נאך דיר אויך קריש זאגען...

צום ארבייטער

(ביי'ן בעל־הבית'ס מהיר)

וואס האסט זיך דערשראקען, מיין ארימער ברודער,
און שטעהסטו ביי דער טהיר, ווי דו ווייגסט?
עס האט דיך דערשראקען דער גלאנץ פון די זאלען,
דו וועסט זיי פערשמוצען — דו מיינסט.

אוי, ארימער ברודער, אוי, נארישער ברודער,
גיה ווייטער און זעץ זיך אוועק...
דו וועסט ניט פערפלעקען דאס גאלד פון די זאלען —
דיין זעלע איז ריין, אהן א פלעק.

אוי, ארימער ברודער, אוי נארישער ברודער,
וואס האט דיר די אויגען פערבלענדט?
וואס שטעהסטו און גלאצסט און בעטראכסט אלץ פערוואונדערט:
דו האסט ניט דיין ארבייט דערקענט?...

1895.

א חלום...

איך האָב געהאט א גוטען חלום:
מיין מאמע איז צו מיר געקומען
פון יענער וועלט, פון ליכט און שטערען,
פון שכינה־שטראהלען, ווייסע בלומען...

זי איז, א ליעבע און א באנגע,
נעבוינגען פאר מיין בעט געשטאנען,
און האָט מיר עפּעס שטיל געפליסטערט —
נאר וואס? דאָס האָב איך ניט פערשטאנען...

צו האָט זי נאר נעוויינט מיין זעלע,
וואס איז פון לעבען קראנק, דערשראקען?
און אפשר האָט זי נאר געוואלט מיך
צו זיך, אין יענער וועלט, פערלאקען?...

איך ווייס ניט און נעדענק שוין נאר נישט —
עס האָט פערמישט זיך אלץ צוזאמען...
א גאנצען טאג האָב איך געבלאנזשעט
און ס'האָט נעצוינגען צו דער מאמען...

יום-טוב...

יום טוב. ביי א טיש א פרעמדען
זיץ איך און די ווירטין אלץ
פרענט מיך פרוינדליך: „לויבער אורח,
אפשר איז ער אויך וועגיג זאלץ?"

— א, איך דאנק... איך האב דערמאנט זיך
אן מיין היים און ס'איז א טרער
פון מיין אויג אריין אין טעלער,
און מען דארף קיין זאלץ ניט מעהר...

דער טאג...

דער טאג איז א שווערער געווען,
יעדע שעה האט ווי משא געוואויגען:
עס האט זיך פון אונטער דער משא
מיין רוקען געבראכען, געבויגען...

דער צו איז דער וועג נאך געווען
פול־זומפען, פול־קלעביגער לעהם —
איך האב נאר געפליסטערט איין תפלה:
וואס ניכער, וואס גיכער אהיים!...

ס'איז דונקלער און דונקלער געוואָרען,
און שטיל און רחמנות'דיג־באנג,
האט עמיץ אזוי ווי געטרייסט מיר:
עס וועט דאך ניט דויערען לאנג...

אליין...

האָב איך קיין פריינד ניט צו וועמען צו געהן,
בלייב איך אין צימער און זיץ מיר אליין.
הינטער די פענסטער דאָרט הער איך עס ברומט,
אינווייניג — רוהט אלץ און שווייגט אלץ און שטומט...

אייננעצאָהלט האָב איך שוין מיין בעל הבית,
ליעג איך מיר רוהיג מיט מיין פאָפיראָס;
ליעג איך מיר רוהיג און האלט איהם אין מויל;
און די נעראנקעז זיי בלאָנזשען זיך פויל...

בלאָנזשען און בלאָנזשען — וועד וויים זיי וואוהין,
דאָרט אין די שטעגען פון נאָרישען זין...
בלאָנזשעט אייך, ליעבע, ווי אייך נאָר געפעלט —
סודות פערבלייבט איהר פאר מענשען און וועלט...

ש ב ע ע

וויסער שניי פון הימעל
פאלט און וועדט צוגאנגען,
פונקט ווי ריינע טרויעז,
האָפנונגען, פערלאָנגען...

און עס ווינקען טרויעריג
פון דער הויך די שטערען:
אויף דער ערד — וואָס ס'פאלט נאָר —
מוז צוגאנגען וועדען...

עס קלינגען די גלעקליך...

עס קלינגען די גלעקלעך.
עס טראגען זיך שליטלעך:
זיי רופען, זיי ציהען — —
וואוהין? און מיט וועמען?

איך בין אין די וועגען
פון לעבען פון לאנגען
אן איינזאמער וואנדרער,
א פוסגעהער שטענדיג.

וואוהין זאל איך הייסען
דעם קוטשער מיך פיהרען?
ביי וועלכען הויז זאל איך
איהם זאגען: דא שטעל זיך?

מיט וועמען זיך שליטלען
איך איינזאמער וואנדרער?
מיין איינציגע ליעבסטע —
זי פליהט מיט א צווייטען...

איין שטערען...

איין שטערען נעהט אויף,
א צווייטער — ער פאלט:
בערוהיג זיך, פרייגד —
די מעשה איז אלט...

איין טייך רוישט און פליעסט,
א צווייטער בלייבט לעער:
בערוהיג, זיך פרייגד,
דיין קוואל שלאגט ניט מעהר...

איין פייגעל הויבט אן,
א צווייטער לאזט אויס:
נו, שטילער, מיין פרייגד —
דיין ליעדעל איז אויס...

דיין ליעדעל איז אויס,
ביזט טויט און ביזט שטום,
דו הערסט? אויף דיין גרוב
נעהט עמיץ ארום.

דו הערסט — אויף דיין גרוב,
ווי אייזערנע טריט...
ווילסט שרייען: איך לעב!
דו קענסט אבער ניט...

פרעה זיך בחור...

פרעה זיך, בחור, אין דיין יוגענד
און פערגעס אין מוסר, טוגענד:
ניט פאר דיר איז דאס געגעבען,
דו האסט נאר איין מצוה: לעבען!

גארנישט איז פאר דיר פערבאטען,
יערע לוסט: פון גאט, פון שטן...
זאלען צוימען פאר דיר קראכען,
אלע טויער'ן — זיך אויפמאכען...

קלאפ אין אלע לעבענ'ס־טהירען,
און ניט קלער וואוהין זיי פיהרען:
צי אין גיהנם, צי'ן גן־עדן —
דאס וועט שוין דער טויט בעשיידען...

קום, ברודער...

קום ברודער, לאמיר וואנדערען —
וואוהין ניט פרעג, דאס מאכט ניט אויס:
פון איין ארט אין דעם אנדערען —
די וועלט איז ברייט, די וועלט איז גרויס.

דאס גליק פערשפיעלט איז סיי ווי סיי,
די רייבקייט אויך, די ליעבע אויך:
טא לאמיר וועלען פיינעל־פריי
ווי יענע — זעהסטו? — אין דער הויך...

אויפ׳ן פעלד...

אויפ׳ן פעלד
וועהט א קעלט.
יאגט א ווינד א בייזער.
און ער בייגט.
און ער לענט
צו דער ערד די גרעזער.

שטיל מיט וועה
פאלען זיי
צו דער ערד אנידער:
ווי גערעדט:
ס׳איז שוין שפעט.
ס׳העלפט ניט זיין דערוויעדער.

אוים, פארביי
איז דער מאי
און דער ליעבער זומער:
סומנע, קאלט
און עם פאלט
אויפ׳ן ארץ אנ׳אומער...

איז אוועק צום קריעג דער מלך...

(פון מאריוש קאנאפניצקא)

איז אוועק צום קריעג דער מלך —
בלאזען אלע שופרות פרעהלעך:
שופרות בלאזען, רוישען, ברומען,
או ער זאל בשלום קומען.

איז געגאנגען ס ט א ה זיך שלאגען
האט דער טייך נענומען קלאגען,
און די זאנגען שטיל צו ציטער'ן,
אויף זיין מזל, אויף זיין ביטער'ן...

אויפ'ן שלאכט־פעלד אונטען, אויבען
פליהען קוילען, מענשען ליגען, —
מ ל כ י ם שלאגען זיך, ווי לייבען,
ח ל א פ ע ס פאלען ווי די פליגען...

פאהנען רוישען, שאסען קראכען
און די מחנות ציהען וויטער:
ס'האט א קויל געטראפען סטאכ'עז,
ס'קומט אהיים דער מלך הייטער.

ווי נעקומען איז דער מלך
עפנען זיך די טויער'ן פרעהליך:
די טראמפעטען רוישען, שאלען
און די זון, זי שיט מיט שטראהלען.

ווי מען האט נענומען גראבען
פאר דעם ס ט א ה א גרוב, דאן האבען
שטיל געווויינט אין פעלד די גראזען
און א ווינד האט צו געבלאזען...

אינהאלט:

ערשטער טהייל:

די גראָהע נויט.

מיין שפּיעלעזן — — — — — — — — — — — — — — — 7
שוועך — — — — — — — — — — — — — — — — — — — 9
דאָס אייביגע ליעד — — — — — — — — — — — — — 10
צום העמערל — — — — — — — — — — — — — — — — 11
שווארצע פּרעסק — — — — — — — — — — — — — 12
אויף א קבר — — — — — — — — — — — — — — — — 14
צו אַרימע יונגעלעך — — — — — — — — — — — 15
מאי־קא משמע־לן? — — — — — — — — — — — — 16
אין א לאַנד — — — — — — — — — — — — — — — 18
דער נמרא ניגון — — — — — — — — — — — — — 20
נאכט און קאַלט — — — — — — — — — — — — — 22
די פּרווי — — — — — — — — — — — — — — — — 23
דער מעגש — — — — — — — — — — — — — — — — 26
אַרימע מענשען — — — — — — — — — — — — — 27
צו א ברודער — — — — — — — — — — — — — — — 28
ווינטער ליעדער — — — — — — — — — — — — — 29
דאָס געבעט — — — — — — — — — — — — — — — 33
דער אידישער אזרא — — — — — — — — — — — 34
א געזונד זאלבע אכט — — — — — — — — — — — 35
עס פּוילט — — — — — — — — — — — — — — — — 36
די יונגענר — — — — — — — — — — — — — — — 37
אין דער אַרימער גאַס — — — — — — — — — — 39
ווי קום איך? — — — — — — — — — — — — — — 40

צווייטער טהייל:

בענקשאפט און פּריהיט.

וואס איך האָף — — — — — — — — — — — — — — 43
ווען איך זעה — — — — — — — — — — — — — — — 44
א. גיכער משיח — — — — — — — — — — — — — — 45

וואָס שטעהט אונז נאָך פֿאָר? — — — — — 46
צום פֿריהלינג — — — — — — — — — — 47
צו מיין האָרץ — — — — — — — — — 48
און האָסטו דיין זעעלע — — — — — — — 49
בוימער — — — — — — — — — — 50
דער פֿרייער ים — — — — — — — — — 51
דער אדלער — — — — — — — — — — 52
די צייט — — — — — — — — — — 53
די נייע סחורה — — — — — — — — — 54
די קירכען גלאָקען — — — — — — — — 56
איצט פערשטעה איך — — — — — — — 58
דער סוד — — — — — — — — — 59
עפּעס הער איך — — — — — — — — — 60
אין ווינטער — — — — — — — — — 61
וואו נעהמט מען? — — — — — — — — 62
צו די פֿייגעל — — — — — — — — — 63
עהרליכע ארבייט — — — — — — — — 64
די וואגד — — — — — — — — — 65
מיך ציהט — — — — — — — — — — 66
די פֿריהלינג־זון — — — — — — — — — 67
אפּטמאל... — — — — — — — — — — 68
דאָס נייע ליעד — — — — — — — — — 69
עם דונערט, עם בליצט — — — — — — — — 70
דער פֿאָעט — — — — — — — — — — 71
דער יונגער שטערן — — — — — — — — — 72
אין פעלד — — — — — — — — — — 76
אין מיינע אדערן — — — — — — — — — 77
אין דער ווייט — — — — — — — — — 78
בעל־הב'תישער מוסר — — — — — — — — — 80
שטערעז — — — — — — — — — — 81
זיין האָרץ האָט... — — — — — — — — — 82
פֿאר געלד — — — — — — — — — — 83
א ווינטער ליעד — — — — — — — — — 85

מיין שיפעלע — — — — — — — — — 86
מיאום איז די ערד — — — — — — — — 87
וויל‌ט זיך נאך — — — — — — — — 88
די פידעל — — — — — — — — — 89
אויף א זעהונג — — — — — — — — — 90
שטורם — — — — — — — — — 91
בלאנזשע — — — — — — — — — 92

דריטער טהייל:

פאלקס-מאטיוען.

די אריימע געווינערין — — — — — — — 95
אין קיך — — — — — — — — — 96
הערבסט — — — — — — — — — 98
פאלט אריין אן אריימאן — — — — — — — 99
דער חתן — — — — — — — — — 100
די מוטער צום קינד — — — — — — — — 101
פון דער דירה טרייבט מען — — — — — — 102
אבשייד — — — — — — — — — 104
דאס טייכעלע — — — — — — — — 105
חבדלה — — — — — — — — — 107
די יונגע קרעמערין — — — — — — — — 109

פיערטער טהייל:

לוסט און ליעבע.

איך וויים פון א ניגון — — — — — — — — 113
וועו דאס פייער פלאקערט — — — — — — — 114
דו האסט מיר דיין בילד — — — — — — — — 115
אנהויב פריהלינג — — — — — — — — — 116
ליעבע זון! — — — — — — — — — 117
זעה, דער הימעל — — — — — — — — — 118
צו דיר קום איך, עלענדעם בוימעל — — — — — — 119
מיין געליעבטע איז א קלוגע — — — — — — 120
אין די פינסטערע אלעען — — — — — — — 121
מיין געליעבטע — — — — — — — — — 123

צו מיין ליעבסטער — — — — — — — — 124
אין פריהלינג — — — — — — — — — — 125
די נאאיווע — — — — — — — — — — 126
ליעבעס קינד, איך האב דיך ליעב — — — — — 127
וואו איז אלץ אהינגעקומען — — — — — 128
האסט מיין בלום, ווי וויין געטרונקען — — — 129
צו א סאציאליסטין — — — — — — — 130
די איינציגע — — — — — — — — 131
פערלען — — — — — — — — — 132

פינפטער טהייל

צער און יאוש.

פערגעס — — — — — — — — — — 135
אומעט — — — — — — — — — — 136
וואלקען — — — — — — — — — — 137
א פראגע — — — — — — — — — — 138
איך האב נאך אין לעבען — — — — — — 139
אין א פינסטערער נאכט — — — — — — 140
אוז הונדערט מאל דענקען — — — — — — 141
עלענד — — — — — — — — — — 142
וועז דו בלייבסט אליין — — — — — — 143
די לעצטע סטרופע — — — — — — — 144
א תפלה — — — — — — — — — 145
מיינע אבגעלעבטע יאהרען — — — — — — 146
דער סוף — — — — — — — — — 147
דער קראנקער בוים — — — — — — — 148
מיין טאג — — — — — — — — — 149
אוי, די איינציג־וויסע האר! — — — — — 150
אוז דער זומער ווערט פערשוואונדען — — — — 151
צום טרויס — — — — — — — — — 152
וואו? — — — — — — — — — — 153
לעבען וויל זיך — — — — — — — — 154
אמאליגע טעג — — — — — — — — — 155
דער נעבעל — — — — — — — — — 156

איך וויים ניט — — — — — — — — — 157
שלום — — — — — — — — — — 158
ביי די בוימער — — — — — — — — — 159
דאס בוימעלע — — — — — — — — — 160
עס שאקעלט דאס בוימעל זיך — — — — — 161
דו פרעגסט — — — — — — — — — 162
פון טאל — — — — — — — — — 163
דער שטויב פון דער וועלט — — — — 164
נעראנקען — — — — — — — — — 165

זעקסטער טהייל:

די היים.

מיין צוריק־קעהר אהיים — — — — — — 173
אין קלויז — — — — — — — — — 188
אין דער היים — — — — — — — — — 190
איכה — — — — — — — — — — 191
אויפ'ן ניל — — — — — — — — — 193
משה — — — — — — — — — — 195
וועז כ'ציינד די ליכטלעך אן, די אכט... — — — 198
מיין פרייגד, צו דו וויסט?... — — — — 199
וואס מאכט איהר? — — — — — — — 201
דער ווינד — — — — — — — — — 202
קידוש לבנה — — — — — — — — — 203
דער מניד — — — — — — — — — 204
נאך גרינס — — — — — — — — — 206
דער פוריס שפילער — — — — — — — 207
צום מלוה — — — — — — — — — 209

זיעבעטער טהייל

ערד און הימעל.

ערד און הימעל — — — — — — — — 213
אין גארטען — — — — — — — — — 214
ביי דעם גארטען — — — — — — — — 216
קנייטשען — — — — — — — — — 217
פערגראבענעם גליק — — — — — — — — 218

הערבסט־ליעדער — — — — — — — — — 220
אין א שטילען טאג — — — — — — — — 225
כ'ווילּ זיך מיט מיין מוזע גט'ן — — — — — — 226
אויפ'ן הימעלּ די לבנה — — — — — — — 227
די שטארבענדע זון — — — — — — — — 228
אין פעלד — — — — — — — — — 229
בעגראבען — — — — — — — — — 230
אין גאס — — — — — — — — — 231
אלע נעכט די זעלבע שטערען — — — — — — 233
נאך מיין הארצענס בעגעהרען — — — — — — 234
ליכט — — — — — — — — — — 235
דער חדר פון לעבען — — — — — — — — 237
צו שכורים — — — — — — — — — 238
ביי אונז אין לאנד — — — — — — — — — 239
ווער עס האט — — — — — — — — — 240
צוויישען טויזענד שלעכטע מענשען — — — — — 241
מיין הארץ איז ווייך — — — — — — — — 142
צום ארבייטער — — — — — — — — — 242
א חלום — — — — — — — — — — 243
יום־טוב — — — — — — — — — — 244
דער טאג — — — — — — — — — — 244
אליין — — — — — — — — — — 245
שנעע — — — — — — — — — — — 245
עס קלינגען די גלעקלעך — — — — — — — 246
איין שטערען — — — — — — — — — 247
פרשה זיך בחור — — — — — — — — — 248
קום ברודער — — — — — — — — — 248
אויפ'ן פעלד — — — — — — — — — 249
איז אוועק צום קריעג דער מלך — — — — — — 250
צום לעבען — — — — — — — — — 170

1600

Albert J. Latner
Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

ריזען, אברהם פאעזיע

לידער, די גראהע בוילט ריי

7600

#7600